

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**ZİHİN HARİTASI YÖNTEMİNİN İLKOKUL 3. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN OKUDUĞUNU ANLAMA VE ÖZETLEME
BECERİLERİNE ETKİSİ**

Sümeyye AKSOY

DANIŞMAN

Doç. Dr. Süleyman Erkam SULAK

Yüksek Lisans Tezi

Ordu 2022

ETİK BEYANI

Enstitü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmada; bütün bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, bu çalışmanın herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir bilimsel çalışma olarak sunmadığımı beyan ederim.

Sümeyye AKSOY

18530700005

ONAY SAYFASI

Sümeyye AKSOY tarafından hazırlanan “**Zihin Haritası Yönteminin İlkokul 3. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama ve Özetleme Becerilerine Etkisi**” başlıklı bu çalışma, **07.10.2021** tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından **YÜKSEK LİSANS tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan	Doç. Dr. Yasemin KUŞDEMİR Kırıkkale Üniversitesi/ Eğitim Fakültesi	İmza
Üye (Danışman)	Doç Dr. Süleyman Erkam SULAK Ordu Üniversitesi / Eğitim Fakültesi	İmza
Üye	Doç. Dr. Seher ÇETİNKAYA Ordu Üniversitesi /Eğitim Fakültesi	İmza

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans serüvenim de kendimi keşfetmemi sağlayan, bizleri donanımlı birer araştırmacı haline getirmek isteyen saygıdeğer hocalarım her zaman aklımda, kulağımda olacak söyledikleriniz. Çalışmam konusunda gönüllü olarak araştırmaya katılan öğrencilere saygılarımı sunarım.

Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgınına ve pandemi koşullarına denk gelen zorlu bir tez çalışmasını tamamlamamda yardım edip her türlü desteğini esirgemeyen, yüreklendiren, destekleyen sayın danışmanım Doç. Dr. Süleyman Erkam Sulak hocama ve öneri ve eleştirileriyle destek olan değerli hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

Hayatımın her alanında yanımda durup desteğini esirgemeyen babam Kamil AKSOY ve kardeşim Enes AKSOY'a sonsuz teşekkür ederim.

Sümeyye AKSOY

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	vi
GÖRSELLER DİZİNİ.....	vi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	3
1.3 Önem.....	4
1.4 Varsayımlar.....	5
1.5 Sınırlılıklar.....	5
1.6 Tanımlar.....	5
BÖLÜM 2.....	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1 Okuma.....	6
2.2 Okuduğunu Anlama.....	7
2.3 Okuduğunu Anlama Stratejileri.....	7
2.3.1 Okuduğunu Anlama Stratejileri Sınıflandırmaları.....	9
2.4 Özetleme Becerisi.....	11
2.5 Zihin Haritası.....	13
2.5.1 Zihin Haritalarının Oluşturulması.....	15
2.5.2 Bilgisayar Destekli (Dijital) Zihin Haritaları Oluşturulması.....	16
2.5.3 Zihin Haritasının Öğrencilere Sağladığı Katkılar.....	17
2.5.4 Zihin Haritasının Öğretmenlere Sağladığı Katkılar.....	17
2.6 Yapılan Çalışmalar.....	20
2.6.1 Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	20
2.6.2 Yurt Dışında Yapılmış Çalışmalar.....	24
BÖLÜM III.....	26
YÖNTEM.....	26
3. 1 Araştırmanın Modeli.....	26
3.2 Çalışma Grubu.....	28
3.3 Veri Toplama Araçları.....	28

3.3.1 Nicel Veri Toplama Araçları	29
3.3.1.1 Okuma Metinlerinin Belirlenmesi	29
3.3.1.2 Okuduğunu Anlama Sorularının Oluşturulması	29
3.3.1.3 Özet Değerlendirme Formları	30
3.3.2 Nitel Veri Toplama Aracı	30
3.4 Veri Toplama Süreci	31
3.4.1 Nicel Verilerin Toplanması	31
3.4.2 Nitel Verilerinin Toplanması	33
3.5 Verilerin Analizi	34
3.5.1 Nicel Verilerin Analizi	34
3.5.2 Nitel Verilerinin Analizi	34
3.6 Geçerlik ve Güvenirliliğe Yönelik Alınan Önlemler	35
BÖLÜM IV	36
4. BULGULAR	36
4.1 Nicel Verilere İlişkin Bulgular	36
4.2 Nitel Verilere İlişkin Bulgular	38
BÖLÜM V	45
5.TARTIŞMA VE SONUÇ	45
KAYNAKÇA.....	51
EKLER	59
Ek 1. Cirit Oyunu Metni ve Okuduğunu Anlama Soruları	59
Ek 2. Kral ve Tohum Metni ve Okuduğunu Anlama Soruları	62
Ek 3. Hikâye Edici Metinler İçin Özet Değerlendirme Formu	65
Ek 4. Bilgi Verici Metinler İçin Özet Değerlendirme Formu	69
Ek 5. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	72
Ek 6. Ölçek Kullanım İzni	73
Ek 7. Öğrencilerin Zihin Haritaları Çalışmalarından Örnekler	74
Ek 8. ÖZ GEÇMİŞ	78

ÖZET

ZİHİN HARİTASI YÖNTEMİNİN İLKOKUL 3. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUDUĞUNU ANLAMA VE ÖZETLEME BECERİLERİNE ETKİSİ

AKSOY, Sümeyye

Yüksek Lisans Tezi, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Süleyman Erkam SULAK

Ocak, 2022

Bu araştırmanın amacı, okuduğunu anlama yöntemi olarak kullanılan zihin haritası yönteminin ilkököl 3. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama ve özetleme becerileri üzerindeki etkisini incelemektir. Zihin haritası yaratıcılık, hafızada tutmayı artırma, etkili öğrenmeyi kolaylaştırma ve önceki bilgilerinin gün yüzüne çıkmasına katkı sağlama gibi özellikleriyle öne çıkan düzenleyicilerdir. Bilgileri görsel olarak görüntülemeye yardımcı olur. Görselleştirilmeye ek olarak bilgiler arasındaki bağlantıları algılamalarına yardımcı olarak okurların okuduğunu anlama becerisini geliştirmektedir. Okunan metinlerin anahtar kelimeler ve resimler kullanılarak verimli bir özet oluşturulmasını destekler. Bu yönüyle özetleme becerisi zihin haritası yöntemiyle yakından ilişkilidir. Araştırmada nitel ve nicel yaklaşımların birleştirildiği karma yöntem deseni kullanılmıştır. Araştırmanın nicel bölümü tek grup ön test son test yarı deneysel modelde gerçekleştirilmiştir. Nitel bölümünde ise durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Antalya ilindeki bir özel ilkökölde öğrenim gören 18 öğrenci oluşturmaktadır. Yarı deneysel çalışma toplamda 10 hafta sürmüş, bu süre zarfında çalışma grubunda bulunan öğrencilere zihin haritası yöntemi tanıtılmış daha sonra öğrencilerin metinler üzerinde bireysel zihin haritaları oluşturmalarına yönelik etkinlikler gerçekleştirilmiştir.

Veri toplama aracı olarak Özet Değerlendirme Formu, Okuduğunu Anlama Testi ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde, nicel verilerin analizini yapan yazılım programı kullanılmış, bağımlı örneklem t-testi ve Wilcoxon işaretli sıralar testi yapılmıştır. Betimsel istatistikte frekans, yüzde ve aritmetik ortalama kullanılmıştır. Nitel boyutta ise betimsel analiz gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda zihin haritası yönteminin çalışma grubundaki öğrencilerin okuduğunu anlama ve özetleme becerilerini geliştirdiği belirlenmiştir. Uygulama süreci sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin görüşleri incelendiğinde; öğrenciler okudukları metni daha iyi anladıklarını, bir metni özetlemenin artık sıkıcı bir görev olmaktan çıktığını söylemektedirler.

Anahtar Kelimeler: İlkööl, zihin haritası yöntemi, okuduğunu anlama, özetleme becerisi

ABSTRACT

THE EFFECT OF MIND MAP METHOD ON 3rd GRADE STUDENTS' READING UNDERSTANDING AND SUMMARY SKILLS

AKSOY, Sümeyye

Master's Thesis, Department of Basic Education, Department of
Classroom Education

Thesis Advisor: Assoc. Dr. Süleyman Erkam SULAK

January,2022

The purpose of this research is to examine the effect of the mind mapping method, which is used as a reading comprehension method, on primary school 3rd grade students' reading comprehension and summarization skills. Mind maps are organizers that stand out with their features such as creativity, increasing memory retention, facilitating effective learning and contributing to the emergence of previous knowledge. It helps to visually display information. In addition to being visualized, it improves readers' reading comprehension skills by helping them perceive connections between information. It supports the creation of an efficient summary of the read texts using keywords and images. In this respect, the ability to summarize is closely related to the mind map method. Mixed method design, combining qualitative and quantitative approaches, was used in the research. The quantitative part of the research was carried out in a single group pre-test post-test quasi-experimental model. In the qualitative part, the case study pattern was used. The study group of the research consists of 18 students studying in a private primary school in Antalya in the 2020-2021 academic year. The quasi-experimental study lasted for 10 weeks in total, during which the mind map method was introduced to the students in the study group, and then activities were carried out for the students to create individual mind maps on the texts.

Summary Evaluation Form, Reading Comprehension Test and Semi-Structured Interview Form were used as data collection tools. In the analysis of the data, the SPSS 22.0 package program was used in the quantitative dimension, dependent samples t-test and Wilcoxon signed-rank test were performed. Frequency, percentage and arithmetic mean were used in descriptive statistics. In the qualitative dimension, descriptive analysis was carried out. As a result of the research, it was determined that the mind map method improved the reading comprehension and summarization skills of the students in the study group. As a result of the application process, when the opinions of the students who participated in the research were examined; students say that they understand the text they read better and that summarizing a text is no longer a boring task.

Keyword: Primary school, mind map method, reading comprehension, summarizing ability

TABLULAR DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 1: Okuma Stratejilerinin Sınıflandırılması.....	20
Tablo 2: Özetleme Edimindeki Stratejiler	21
Tablo 3: Bilgisayar Destekli (Dijital) Zihin Haritası Oluşturma Programları....	25
Tablo 4: Araştırmanın Nicel Kısımına Ait Gösterim.....	37
Tablo 5: Nicel Uygulama Süreci.....	42
Tablo 6: Bilgilendirici Metine Ait OAP Bağımlı Örneklemeler t Test.....	46
Tablo 7: Bilgilendirici Metine Ait ÖBP Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi.....	47
Tablo 8: Hikaye Edici Metine Yönelik OAS Bağımlı Örneklemeler t Testi.....	47
Tablo 9: Hikaye Edici Metine Yönelik ÖBP Bağımlı Örneklemeler t Testi.....	48
Tablo 10: Zihin Haritası Oluşturulmasına Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	49
Tablo 11: Zihin Haritası İle Çalışırken Hissedilen Duygulara Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	50
Tablo 12: Zihin Haritası Kullanırken Yaşanılan Zorluklara Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	53
Tablo 13: Zihin Haritasını Farklı Derslerde ve Konularda Kullanmaya Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	54

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 1. Zihin Haritası
Görsel 2. Zihin Haritası Öğeleri
Görsel 3. Zihin Haritası Yöntemi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde, problem durumu, araştırmanın amacı, alt problemler, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve ilgili tanımlar açıklanmıştır.

1.1 Problem Durumu

Okuma becerisi bireylerin daha sonraki öğrenmeleri için ön koşul oluşturan önemli bir dil becerisidir. Bunun nedeni ise okuma becerisinin öğrencilerin hayatları boyunca devam eden bir süreç olmasıdır. Okumanın amacına ulaşabilmesi için en az okunan metin kadar metinde verilen bilgilerin anlaşılması da önemlidir (Gel032). Okumanın asıl amacı okunan metni anlamaktır (Bulut, 2013). Okuma eylemi sonunda metinde verilmek istenenler okur tarafından kavranmamış ise okuma eylemi gerçekleşmiş sayılmaz (Karatay, 2009).

Okuma sürecinde okuyucuların istemli ya da istemsiz olarak kullandıkları anlam kurma yolları vardır. Bu anlam kurma yollarını bireyin çalıştığı konuyu anlayabilmesi okuduğunu anlama stratejilerini kullanması gerekmektedir. Okuma öncesi, okuma sırası ve okuma sonrası kullanılan bu stratejiler (Karatay, 2007) okurun, anlam kurma sürecine yardımcı olmaktadır (Kırmızı, 2006). Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde okuduğunu anlama becerisinin farklı yaklaşım ve stratejilerle geliştirilmeye çalışıldığı görülmektedir (Belet & Yaşar, 2007; Gelen, 2003; Güldenoğlu, 2008; Kahveci, 2004; Kanmaz, 2012; Maltepe & Gültekin, 2017; Sidekli & Yangın, 2005; Sönmez, 2017).

Öğrencilere metni özetlemelerini öğretmek metni anlamalarını geliştirmenin bir yoludur. Bu yönüyle özetleme becerisi metni anlama becerisi ile doğrudan ilişkilidir. Uygulaması oldukça zor olan bu becerinin önce öğrenilmesi sonra uygulama çalışmaları yapılması gerekmektedir (Duke & Pearson, 2002). Bunun sebebi özetleme becerisinin ön bilgilerle, okuma alışkanlıklarıyla ve okuduğunu anlama becerileriyle ilişkili zihinsel becerilere dayalı olmasıdır. Bu nedenle özetleme becerisinin ilk kademedan itibaren öğrencilere öğretmenler tarafından öğretilmesi gerekmektedir (Okur & Karatay, 2012). Özetleme becerisi

ile yapılan bir çalışmada öğretmenlerin özetlemenin önemini bildikleri fakat gerektiği gibi kullanmadıkları, programdaki yerini bilmedikleri ve özetleme becerileri öğretimi yapmadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Bulut, 2013). Bir başka çalışmada ise öğrencilerin özetleme yapmada hata yaptıkları ve nasıl özetleme yapacaklarını bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Akkaya & Kırmızı, 2011). Özetleme sırasında öğrencilerin kullandıkları stratejilerin incelendiği çalışmada ise öğrencilerin doğrudan alıntı yaptığı tespit edilmiştir (Çıkrıkçı, 2004). Literatür incelendiğinde özetleme becerisini geliştirmek amacıyla birçok çalışma yapıldığı görülmektedir (Aslan, 2006; Çıkrıkçı, 2004; Deneme & Demirel, 2012; Duran & Özdil, 2019; Uzun & Karatay, 2019). Yapılan çalışmalar sonucunda özetleme becerisinin; PQRST tekniği ile (Duran & Özdil, 2019) seçici dinleme stratejisi ile (Uzun & Karatay, 2019) Window Tekniği ile (Özdil, 2019), grafik düzenleyiciler ile (Tavşanlı, 2014), hikaye haritalarını kullanarak (Şahin, 2012) geliştirilebildiği görülmektedir. Özetleme becerisini geliştirmede kullanılacak yöntemlerden birisi de okuduğunu anlama stratejisi olarak da ele alınan zihin haritası yöntemidir (Aslan, 2006; Trevino, 2005).

Görsellerden faydalanarak not alma olarak da tanımlanabilen zihin haritası insanlık tarihi boyunca var olmuştur. İlkel insanların mağara duvarlarına yaptığı çizimler, Mısır hiyeroglifleri, Michelangelo ve Leonardo da Vinci, Edison ve daha birçok dâhinin bu yöntemi kullanması bize zihin haritalarının geçmişin köklü olduğunu göstermektedir (Mento, 1999). Anlamayı arttırma, kalıcılığı sağlama, hatırlama üzerinde çalışan Tony Buzan (Tucker, Armstrong, & Massad, 2010) yaptığı çalışmalar sonucu zihin haritasını bir yöntem olarak geliştirmiştir (Mento, 1999). Zihin haritası yaratıcılık, akılda tutmayı arttırma, etkili öğrenmeyi sağlama ve öğrencilerin ön bilgilerinin ortaya çıkmasına yardımcı olma gibi özellikleriyle ön plana çıkan görsel araçlardır (Balım & Evrekli, 2010, s. 78). Öğretmenlerin öğrencilerinden zihin haritası kullanarak not almalarını istemeleri, önceki bilgilerin yeni bir ortam sayesinde ortaya koyulmasını sağlar ve üst düzey düşünmeye yardımcı olur (Long & Carlson, 2011). Yapılan çalışmalarda zihin haritasının farklı derslerde akademik başarı, kalıcılık ve tutum etkisi (Akıncı, 2015; Baydık, 2016; Fidan, 2012; Cengiz, 2020), dinlediğini anlamaya etkisi (Aydın, 2010), okuduğunu anlamaya etkisi (Kahveci, 2004) ve yazma

becerilerine etkisi (Maltepe & Gültekin, 2017; Tağa, 2013; Uysal , 2018) incelenmiştir.

Araştırmalara bakıldığında okuduğunu anlama ve özetleme becerisi farklı yöntem kullanılarak geliştirilmeye çalışılmıştır. Mevcut araştırmada önceki bilgiler ile yeni bilgileri ilişkilendirmesini, hatırlanmasını, bilgiyi yeniden yapılandırmasını ve anlamlı öğrenmeyi sağlayan zihin haritası yönteminin okuduğunu anlama ve özetleme becerisine etkisinin ortaya konulmasının özgün bir çalışma olacağı ve alana katkı getireceği düşünülmektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, zihin haritası yönteminin ilkökul 3. Sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama ve özetleme becerilerine etkisini incelemektir. Okuduğunu anlama ve özetleme önemli beceriler arasındadır. Bu becerilerin geliştirilmesinde farklı strateji, yöntem ve teknikler kullanılmaktadır. Bu noktada zihin haritasının etkisinin ortaya konulması gereklilik arz etmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın alt amaçları aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Alt Amaçlar

1. Zihin haritası yönteminin bilgilendirici metinden elde edilen okuduğunu anlama ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

2. Zihin haritası yönteminin bilgilendirici metinden elde edilen özetleme becerisi ön test ve son test puanları arasından anlamlı farklılık var mıdır?

3. Zihin haritası yönteminin hikaye edici metinden elde edilen okuduğunu anlama ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

4. Zihin haritası yönteminin hikaye edici metinden elde edilen özetleme becerisi ön test ve son test puanları arasından anlamlı farklılık var mıdır?

5. Zihin haritası yöntemine ilişkin çalışma grubundaki öğrencilerin görüşleri nelerdir?

1.3 Önem

Zihin haritaları beynin hem sol hem sağ kısmının aktifleşmesini sağlar. Böylece insan beynine ait hususların büyük oranda kullanılmasına yardımcı olur. Klasik not tutma yöntemlerinden ayrı olarak yöntem, yeni bilgiyi anlamayı ve hatırlamayı kolaylaştırır (Sulak & Süğümlü, 2019).

Zihin haritası yöntemi kişinin düşünce akışını kâğıda dökmesine yardımcı olması sayesinde ders ve konuların yapılandırıcı yaklaşıma uyarlanmasında yardımcı olur. Kullanılış ve yapılış itibari ile kişiye özel bir yöntem olması sebebiyle birey temellidir. Birçok farklı alanda kullanılan zihin haritası okuduğunu anlamak için başvurulan yöntemlerden birisidir (Beare, 2019). Bilgileri görsel olarak görüntülemeye yardımcı olur. Görselleştirilmeye ek olarak bilgiler arasındaki bağlantıları algılamalarına yardımcı olarak okurların okuduğunu anlama becerisini geliştirmektedir (Brandner, 2015).

Yoğun ve uzun metinlerin anahtar kelimeler ve resimler sayesinde verimli bir özet oluşturulmasını destekler (Brandner, 2019). Özetleme becerisi kullanılırken metinde geçen önemli yerler, anahtar kelimelere göre not edilir. Bu yönüyle özetleme becerisi zihin haritası yöntemiyle yakından ilişkilidir (Lesoin, 2021). Yapılan araştırmalara bakıldığında okuduğunu anlama ve özetleme becerisi farklı kısımlardan incelenmiş olup bu becerilerin geliştirilmesine yönelik farklı yöntem ve öneriler gösterilmiştir (Belet & Yaşar, 2007; Çıkrıkçı, 2004; Deneme & Demirel, 2012; Duran & Özdil, 2019; Gelen, 2003; Kahveci, 2004; Kanmaz, 2012; Maltepe & Gültekin, 2017; Sidekli & Yangın, 2005; Sönmez, 2017; Uzun & Karatay, 2019).

Mevcut çalışmada ise zihin haritası yönteminin, özetleme ve okuduğunu anlama üzerindeki etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu araştırma alanda çalışan paydaşlara ve alan yazına kuramsal ve uygulama bazında katkı sağlayacaktır. Ayrıca yöntemin tanıtılması, diğer ders ve konu alanlarına

uyarlanması, önceden yapılmış çalışmalarını desteklemesi ve ileride yapılacak çalışmalara yol göstermesi açısından önemlidir.

1.4 Varsayımlar

Öğrencilerin veri toplama araçlarını içtenlikle cevapladıkları

Sınıf içi yapılan çalışmaların okuduğunu anlama ve özetleme becerilerini etkilediği varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırmada bulunan sınırlılıklar şunlardır:

- Araştırma, 2020-2021 eğitim öğretim yılı ile
- Araştırma ilkokul 3.sınıf öğrencileri ile
- Araştırma Antalya ili Alanya ilçesinde yer alan bir ilkokul ile
- Zihin haritası yöntemi ile
- Hikaye edici ve bilgilendirici metinler ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Zihin Haritası: Yaratıcılık, hafızada tutmayı artırma, etkili öğrenmeyi kolaylaştırma ve önceki bilgilerinin gün yüzüne çıkmasına katkı sağlama gibi özellikleriyle öne çıkan düzenleyicilerdir (Balım & Evrekli, 2010, s. 78).

Okuduğunu Anlama: Okurun zihnindeki bilgileri ile metinden anladıklarını kıyaslayıp yeni fikirler oluşturmasıdır (Akyol, 2005).

Özetleme: Okurun, okuma sonrasında işe yaramayan bilgileri çıkarması, metnin genel yapısına bağlı kalarak kendi cümleleri ile metni kısaltmasıdır (Bulut, 2013).

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Okuma

Okuma, duyu organlarını kullanarak, metni anlamlandırmak için yapılan zihinsel bir süreçtir (Aytaş, 2005). Gerek duyuşsal gerek zihinsel aktivitelerin eş zamanlı kullanılmasını gerektirir (Karatay, 2009). Sadece harflerin ve sözcüklerin seslendirildiği bir süreç değildir. Ses, kelime ve görsellerin algılanması, eski bilgilerle bağ kurarak tanınması, anlanması ve yorumlanmasını içerir. Okur kelimelerin ifade ettiği bilgileri, duygularıyla amaçlarına uygun olacak şekilde şekillendirir. Metinde geçen kelimeler, yazar, okur, duyu ve düşüncelerin sürekli etkileşim içerisinde bulunur (Sidekli & Yangın, 2005). Bu etkileşim süreci sonunda öğrenciler anlam kurarlar (Wixson, Peters, Weber, & Roeber, 1987).

Okumanın temel amacı, yazarın vermek istediği mesajın okur tarafından alınmasıdır (Ahmadi & Gilakjani, 2012). Anlama becerisi için okumak gerekir ve okumak için de okurların amaçları olmalıdır. Okuma eyleminin amaçları; anlama ve okuma alışkanlığı geliştirmektir. Kelime dağarcığını geliştirip öğrencinin yeni kabiliyetler edinmelerini sağlamaktır. Akademik bilimsel araştırmaları okuyarak ise farklı konularda donanımlı olmalarına yardımcı olmaktır. Son olarak okumaya karşı pozitif tutum göstermelerini sağlamak ve okumaya karşı hazzı ve keyfi arttırmaktır (Aytaş, 2003).

Okuma eylemi sonunda metinde verilmek istenenler okur tarafından kavranmamış ise okuma eylemi gerçekleşmemiş demektir (Karatay, 2009) Okuma eylemi tamamlandığında aşağıda listelenen özelliklerin sağlanmış olması gerekmektedir (Epçaçan, 2008).

- Sözcüklerin tanınıp, anlamlandırılması
- Söz varlığının geliştirilmesi
- Okunan metnin anlamlandırılması
- Okunan metni değerlendirebilmesi
- Eleştirel bir bakış açısı geliştirilmesi

- Okuma sayesinde farklı bakış açılarını görebilecek düşünce yapısını geliştirmesi
- Okuma eylemini hayat boyu devam ettireceği bir alışkanlık haline getirmesi
- Okuduğu metinlerde yaptığı gibi diğer olayları, nesnelere ve varlıkları da eleştirel bir gözle okuma becerisini geliştirmesi
- Okuduğu metinlerden elde ettiği bilgi birikimi ile toplumsal sorunları fark edebilme ve bu sorunlara çözüm bulma becerisini elde etmesidir.

2.2 Okuduğunu Anlama

Okuduğunu anlama, okurun zihninde yer alan bilgileri kullanarak yazarın vermek istediği mesajı fark etmek ve anlamlandırmaktır. Okurlar metinde yer alan sözcükleri okurken yazılı olan şifreleri çözer ve sonra sözcükleri zihninde anlamlandırır. Metinde verilmek istenenler ile zihninde yer alan bilgileri birleştirir. Metinde yer alan sözcüklerin anlamlarından tümcelerin anlamına sonra paragrafların anlamına en son aşamada da metnin anlamına ulaşır (Yılmaz, 2008).

Okuduğunu anlama, okurun zihnindeki bilgiler ile metinden anladıklarını kıyaslayıp yeni fikirler oluşturmasıdır (Akyol, 2005). Sonuç olarak okuduğunu anlama okuma ve anlama olmak üzere birbiriyle neden sonuç yönüyle bağlantılı olduğunu söyleyebiliriz. Anlama ulaşmada okurların kullandığı birtakım stratejiler vardır.

2.3 Okuduğunu Anlama Stratejileri

Okuma öğrencilerin hayatları boyunca devam eden bir süreçtir. Okunan metnin türü ve içeriği kadar metinde yer alan bilgilerin anlaşılıyor olması da elzemdir. Öğrencilerin derse ilgi göstermesi, derse katılmaları ve daha iyi okuyucu olmaları için rehberlik yapan bu stratejiler, öğrencinin performansını arttırmaktadır. Aynı zamanda öğrencilerde okuma isteğide uyandırmakta ve okuma verimini arttırmaktadır (Gelen, 2003).

Öğrencilerin verimli okuma yapmaları, etkin bir okur olmaları okuduğunu anlama stratejilerinin öğretilmesi ile mümkündür. Okuduğunu anlama stratejileri

okurun, öğrenme sürecini takip etmesine izin veren stratejilerdir (Kırmızı, 2006). Okuduğunu anlama stratejileri eski bilgiler ile yeni bilgilerin ilişkilendirilmesi, yeni kelimelerin tanınmasını ve öğrencilere okuma için amaç belirlemede yardımcı olur (Tankersley, 2003). Okurun beyninde unutulmuş noktalara ulaşılmasını amaçlar (Stahl, 2004).

Bilinçli ya da bilinçsiz şekilde okur tarafından kullanılan stratejiler özellikle okuma eyleminin başladığı ilkokulda öğretmenler tarafından üzerinde durulması gereken becerilerin başında gelmektedir (Epçaçan, 2008). Öğretmenler tarafından öğrencilere öğretilebilecek bu stratejiler ile okuduğunu anlama becerisinde başarı ve gelişmeler sağlanabilir. Bunun nedeni ise okuduğunu anlama stratejileri ile okuduğunu anlama becerileri arasında pozitif ilişki bulunmasıdır (Brookbank, Grover, Kullberg, & Strawser, 1999).

Zayıf okuyucuların iyi okuyuculara göre farklı metinleri benzer şekilde okudukları ve okuduğunu anlama stratejilerini kullanmadıkları görülmüştür (Golinkoff, 1975). Öğrencilerin farklı stratejiler kullandıklarında okuduğunu anlama becerilerinin geliştiği görülmektedir (Ahmadi & Gilakjani, 2012; Gilakjani & Sabouri, 2016). Bu sebeple okuduğunu anlama stratejileri geliştirilmiştir. Bu stratejilerin amaçları:

- Bilginin daha iyi anlaşılmasını ve organize olmasını sağlamak
- Okuma sırasında dikkat, motivasyon ve okumaya karşı ilgiyi arttırmak
- Okumayı aktif bir süreç haline getirmek
- Eleştirel düşünmeyi ve okuduğunu değerlendirmeyi düşünmek (Gelen, 2003, s. 33).

Duke & Pearson (2002), okuma eyleminde kullanılan okuduğunu anlama stratejileri şu şekilde belirtilmiştir:

Öngörüde Bulunma

Bu strateji öğrencilerin metni okumadan önce zihninde olan bilgi ve tecrübelerini kullanmaya teşvik eden bir stratejidir. Tahmin etme stratejisinde amaç eski bilgilerle yeni bilgi arasında köprü kurularak yeni öğrenilen kavramı anlamayı kolaylaştırmaktır.

Sesli Düşünme

Sesli düşünme stratejisi adından da anlaşılacağı üzere öğrencinin okuma sırasında düşüncelerini dinleyiciler ile paylaşmasıdır. Öğretmenler bu stratejiyi kullanarak öğrencilere göstermesi, tekniğin nasıl kullanılacağı, öğrencinin nasıl düşüneceğine yönelik iyi bir model olacağı düşünülmektedir.

Metin Yapısı

Ele alınan yöntemde öğrencilere metin yapısını kullanmayı öğretmenin okuduğunu anlama, hatırlama ve bilgileri organize etmelerine yardımcı olması amaçlanır. Öğrencilere içerik hakkında bilgilendirme yapmak yerine hikaye edici ve bilgilendirici metinlerin metin yapılarına ait bilgi verilmesi öğrencilerde okuduğunu anlama becerisini geliştireceği beklenmektedir.

Metnin Görsel Temsilleri

Metnin görsel temsilleri stratejisi, metinlerle alakalı olan görsellerin, metinde geçen kelimelerden daha fazla şey hatırlatıp öğretebileceğini söyler. Metinler sözeldir, soyuttur ve fazlasıyla unutulmaya müsaitken, görseller somut ve daha fazla akılda kalıcıdır.

Soru Sorma/ Sorgulama

Ele alınan strateji okuma eyleminin her aşamasında kullanılabilen etkili bir stratejidir. Öğrencinin metni anlamasını, hatırlamasını kolaylaştırmayı amaçlar. Metinle ilgili sorularla karşılaşan öğrenciler metindeki bilgiler ile kendi bilgilerini ilişkilendirmeleri daha kolay olacaktır.

Özetleme

Öğrencilere metni özetlemelerini öğretmek metni anlamalarını geliştirmenin bir başka yoludur. Uygulaması oldukça zor olan bu stratejinin önce öğrenilmesi sonra uygulama çalışmaları yapılması gerekmektedir.

2.3.1 Okuduğunu Anlama Stratejileri Sınıflandırmaları

Kişinin metni veya öğrenmek istediği konunun farkında olması ve bunun için okuma edimini başlamadan planlaması, okuma esnasında nasıl okuduğunu, metinden neler çıkardığını her zaman kontrol etmesi ve okuma edimi tamamlandıktan sonra ise konuyla alakalı hedeflere varılıp varılmadığı ele alınmalıdır (Karatay, 2007, s. 39-43).

Okuma stratejileri sınıflandırılmasında araştırmacılar tarafından farklı yöntemler kullanarak farklı şekillerde sınıflandırılırlar. Oxford (1990), okuma stratejilerini dolaysız ve dolaylı olarak sınıflandırır. Dolaylı stratejiler biliş ötesi, duyuşsal ve sosyal stratejiler olarak kendi içinde ayrılırken dolaysız stratejilerde bellek, bilişsel ve tamamlama stratejileri olarak ayrılır.

Dolaylı Stratejiler:

Bilişötesi Stratejiler: Öğrencilerin öz değerlendirme yapması, düzenleme, belirlenen hedefler doğrultusunda öğrendiklerini planlama, tertipleme ve irdelemeyi kapsar.

Duyuşsal Stratejiler: Okuma esnasında kullanılan duyuşsal stratejiler okuma sürecini tamamlamak ve öğrenmeyi özendirmek için kullanılır.

Sosyal Stratejiler: Öğrencilerin yaşlıları ile işbirliği yapma, soru sorma, düzeltme ve geribildirimdir.

Dolaysız Stratejiler:

Bellek Stratejileri: Gruplama ve bağ kurma yoluyla zihinsel görüntüler oluşturma, anlam haritası oluşturma, anahtar kelimeler kullanma, kelimeler arası bağları kullanma ve metne yeni kelimeler eklemektir.

Bilişsel Stratejiler: Not tutma, özet yapma, açıklama, öngöründe bulunma, keşif ve ipuçlarını kullanmayı içerir.

Tamamlama Stratejileri: Yargıda bulunma, okurken ön görüde bulunma ya da sözlük ve benzer gereçleri kullanmayı kapsar(Oxford,1990: Akt. Birincioğlu, 2006, s. 39-40).

Okuduğunu anlama stratejileri okuma öncesi, okuma sırası ve okuma sonrası olarak da yaygın bir şekilde sınıflandırılmaktadır (Erçaçan, 2009; Kırmızı, 2006; Güngör, 2005; Karatay, 2007). Karatay'ın sınıflandırılması aşağıda verilmiştir.

Okuma Öncesi Stratejiler: Planlama stratejileri olarak da geçer. Okuma eyleminin en kayda değer kısmıdır. Okuma öncesinde öğrenci, metinle alakalı hedeflerini kararlaştırır.

Okuma Sırası Stratejiler: Okuma hedeflerine ulaşmayı sağlamak adına okuma sırasında kişinin kendini denetlemesini gerektirir. Okuma başlamadan önce belirlenen hedef ve alt hedeflere ulaşma durumunun tespit edilmesi, gerekirse işe koşulan stratejilerin değiştirilmesini içerir. Okuma sırasında kavrama eksikliklerinin ve yanlışlarının telafisi, okumanın yeniden gözden geçirilerek gerekirse tekrar planlanmasını sağlar.

Okuma Sonrası Stratejiler: Değerlendirme stratejileridir. Okuma eylemi devam ederken de kullanılabilen bu süreçlerin amacı daha çok okuma sonrasında okunan metnin tamamın doğru ve bütün şekilde anlaşılıp anlaşılmadığını, okuma hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığını, metinle ilgili öngörü ve fikirlerin doğru olup olmadığının incelenmesiyle alakalıdır (Karatay, 2007, s. 39-43).

Bunun yanı sıra okuma sırası kullanılan bazı stratejiler okuma öncesi veya okuma sonrasında da kullanılabilir. Bir strateji kullanmak yerine birden fazla stratejiden destek almak gerekebilir. Burada dikkat edilmesi gereken, öğrencinin bildiği ve kendisi için uygun olan strateji/stratejileri seçmesidir (Paris, 2010).

Tablo1. Okuma Stratejilerinin Sınıflandırılması

Okuma eylemi öncesinde	Okuma eylemi esnasında	Okuma eylemi tamamlanınca
İşe başlama, güdülenme	Amaca odaklanma	Özetleme
Amaç belirleme	Eski ve yeni bilgiler arasında köprü kurma	Soru cevaplama
Metni göz ucuyla tarama	Not alma	Sentez yapma
Öngörüde bulunma	Gözünde canlandırma	Resim, harita yapma
Beyin fırtınası	Tahmin yapma	

(Güngör, 2005).

Okuduğunu anlama becerisinin sadece Türkçe derslerin de değil diğer derslerde de sağladığı başarı ve katkılara bakılacak olursa okuduğunu anlama becerisini geliştirmek en nihai hedeflerimiz arasında olmalıdır. Anlamanın gerçekleşmediği bir okuma etkili bir şekilde sonuçlanmaz. Okuma eylemi sonuçta anlama ortaya çıkarsa gerçekleşmiş olur (Kanmaz, 2012). Okunan metnin daha iyi anlaşılmasını ve hatırlanmasını sağlayan becerilerden birisi de özetleme becerisidir (Epçaçan, 2009). Metni özetleme becerisi metni anlama becerisi ile yakından ilgilidir (Duke & Pearson, 2002).

2.4 Özetleme Becerisi

Okuduğunu anlamanın göstergelerinden biriside özetleme becerisidir. Öğrencinin okuduğu metni anladığını belli eder. Metinde yer alan yeni bilgileri edindiğini gösterirken aynı zamanda öğrencinin okuduğunu anlama seviyesi hakkında bilgi sahibi olmamızı da sağlar (Okur & Karatay, 2012).

Özet metnin önemli kısımlarının kısaltılarak yazılmış haline denmektedir. Özetleme ise okurun okuduğu metinden çıkardığı anlamları kendi kelimeleri ile ifade etmesidir (Deneme & Demirel, 2012). Okuma tamamlandıktan sonra okurun metnin genel yapısına bağlı kalarak işe yaramayan bilgilerin silmesi ve kendi kelimeleriyle metni kısaltmasıdır (Bulut, 2013). Öğretmenler öğrencilerin özetleme becerilerini geliştirerek okuduğunu anlama becerilerini geliştireceğini ve hatırlamayı kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Özetleme becerisinde izlenmesi gereken bazı önemli adımlar vardır. Bu adımlar;

- Gereksiz verileri çıkarma
- Gereksiz bilgileri eleme
- Metinde geçen ögeler için genel bir kelime oluşturma
- Bir eylemin bölümlerini değiştirmek için bir kelime oluşturma
- Konu cümlesi seçme
- Yeterli gelmez ise ikinci bir konu cümlesi üretme (Duke & Pearson, 2002).

Özetleme okunan metindeki gerekli ve gereksiz bilgilerin ayırt edilmesine dayanan bir beceridir. Bu sayede özetleme stratejisi okura metnin özünü yani anlamı verir (Belet & Yaşar, 2007). Öğrenciler bir metni özetlerken metni bir bütün halinde ifade ederler. Bu ifade ediş metnin ve içerisinde yer alan bilgilerin zihne yerleşmesi ve hatırlamayı kolaylaştırıcı bir etkide bulunur (Güngör, 2005). Bir kaynak metni özetleyip özet metne çevirirken yararlanabilecek stratejiler şu şekilde sıralanmıştır.

Tablo 2. Özetleme Edimindeki Stratejiler

İlgili Eylemin Adı	Eylemin Açıklanması
Doğrudan Alıntı	Metinde verilen düşüncenin herhangi bir değişikliğe uğramadan direkt alınmasıdır.
Alıntı	Metinde yer alan fikrin temeli korunarak gereksiz kelimelerin silinmesi, yeni kelimelerin eklenmesidir.
Önerme ya da Önermelerin Genellenmesi	Metinde ki önermelerin temel yapısı değiştirilmeden genellenmesidir.
Yan Önermelerin Silinmesi	Açıklama, örnek gibi önermelerin silinmesidir.
Önermenin Bölünmesi	Metindeki önermeyi iki parçaya ayırarak farklı önermeler elde etmektir.
Düşüncelerin Dönüştürülmesi	Metindeki önermenin zihinsel süreçler ile yeniden oluşturulmasıdır.

(Devam ediyor)

Soyutlama, Özetleme ya da Kavramsallaştırma ile Yeniden Oluşturma	Metinde yer alan düşünceler arasında bağ kurma, birleştirme ve yeniden şekillendirme.
Bağlantılı Birleştirme	Metinde yer alan iki fikrin birleştirilmesidir.
Bağıntısız Önerme	Anlambilimsel açıdan bağlantısı olmayan önermelerdir.
Metin Yapısından Sapma	Metnin içeriğinden sapmadır.
Özetleme	Metnin bütününe bağlı kalarak yapılan özetir.
Neden Sonuç İlişkisi	Metnin genel yapısına dayanarak neden- sonuç ilişkisi kurulmasıdır.
Bağıntısız Değiştirim	Metindeki önermenin bağlantısız değiştirilmesidir.
Bağıntılı Değiştirim	Metinde bulunan sadece bir önermeye dayanarak bağlantılı değiştirimdir.
Ekleme	Metinde ki önermeye önek vererek, açıklayarak yeni önerme eklenmesidir.

(Çıkrıkçı, 2004, s. 81)

Özetleme becerisi okunan metnin anlanması ve hatırlanması için önemli becerilerin başında gelmektedir (Aslan, 2006). Okuma sonrasında kullanılarak okuduğunu anlama becerisini arttırmaya yardımcı olur (Bulut, 2013). Birçok farklı yöntem ile özetleme becerisi geliştirilebilir (Aslan, 2006; Çıkrıkçı, 2004; Deneme & Demirel, 2012; Duran & Özdil, 2019; Uzun & Karatay, 2019).

Özetleme becerisi okunan bir metni kısaltılmadır (Bulut, 2013). Zihin haritaları da bir not alma yöntemi olarak metni kısaltmaya yardımcı olur (Lesoin, 2021).

2.5 Zihin Haritası

Zihin haritası daha güçlü bir biçimde öğrenmenin sağlanabilmesi için 1970 yılında psikoloji yazarı Tony Buzan'ın (Tucker, Armstrong, & Massad, 2010)

öğrenme ve hatırlama üzerine yaptığı araştırmalardan sonra geliştirilmiştir (Mento, 1999).

Yaratıcılık, hafızada tutmayı arttırma, etkili öğrenmeyi kolaylaştırma ve önceki bilgilerinin gün yüzüne çıkmasına katkı sağlama gibi özellikleriyle öne çıkan düzenleyicilerdir (Balım & Evrekli, 2010, s. 78). Ek olarak bir hatırlama aracı olarak da kullanılır (Aydın, 2010).

Zihin haritası orta kısımda bulunan anahtar kelimenin çevresinde özgür dalların oluşturduğu ama düzenli ve tutarlı şekilde ayrılan dallar sayesinde oluşturulur. Her dal üzerine anahtar kelime ya da kavramı vurgulayan kelime ya da resim yerleştirilir (Budd, 2004). Anahtar sözcüklerden, şekillerden, resimlerden faydalanarak önceki bilgileri düzenleme, sıraya koyma ve akılda tutmaya yardımcı olan bir düzenleyicidir (Baydık, 2016). Oluşturulma şekli sebebiyle ağaç dallarına ve beyindeki hücre sistemiyle bağdaştırılan zihin haritaları; zihnin düşünce ve çalışma tertibiyle alakalı olması nedeniyle etkisi yüksek bir araç olarak görülmektedir (Şen, 2012).

Buzan'a göre zihin haritaları öğrencilerin düşüncelerini geliştirmek, arttırmak, not almak ve bellek seviyelerini arttırmak için başvurulabilir (Beydoğan, 2011, s. 4). Zihin haritalarında öğelerin bir birlik içinde olmaları, beynin zihinsel süreçlerine kabiliyeti ve çalışma şekliyle ahenk içerisinde olması sebebiyle faydalı bir düşünme aracıdır (Şen, 2012). İnsanlar düşüncelerini zihin haritasına aktarırken beyinlerinin sol kısımlarını, resimleri aktarırken ise sağ kısımlarını işe koşarlar. Böylece zihin haritaları beynin her ki kısmından da faal olarak yararlanmasına imkân sağladığı gibi bilginin temelli hale gelmesine de yardımcı olmaktadır (Balım & Evrekli, 2010). Bu sayede öğrencilerin yeni düşünceleri bulmasına katkı sağlamaktadır (Aydın, 2009). Öğrencilere umulmadık bağlar oluşturma, fikirlerine ispat ve çatışmalarını kavrayabilme ve bunları çözüme ulaştırmada faydalı olabilecek bir süreçtir (Daghistan, 2016). Bilginin ezberlenmesini değil yapılandırmasını teşvik eder (Aydın, 2010). Öğrencinin kendisinin oluşturduğu bir haritayı anımsaması ezberlemiş olduğu bir bilgiyi anımsamasından daha basittir (Davies, 2011).

2.5.1 Zihin Haritalarının Oluşturulması

Tony Buzan tarafından tasarlanan zihin haritasının oluşturulmasında belirlenmiş adımların takip edilmesi ve yapılması gereken hususlar vardır. Bu konuda yazarların genel olarak ortak g6r6şleri bulunmaktadır (Gelb, 2002; Buzan, 2001).

Zihin haritası oluşturmanın alt unsur ve basamakları bir araştırmacı tarafından aşağıdaki gibi adımlandırılmıştır:

1. Zihin haritasına sayfanın merkezine çizilen bir sembol veya resimle başlayın.
2. Anahtar kelimeler seçin.
3. Anahtar kelimeleri, merkez şeklinizden çıkan çizgilerle birleştirin.
4. Anahtar kelimelerinize dikkat ekin.
5. İlişkilendirmeyi g6lendirmek için renkler, g6rseller ve ipuçlarından faydalanın. (Gelb, 2002, s. 96-97).

Zihin haritasının oluşturulması ise Buzan (2001) tarafından aşağıda sıra numaraları ile sıralanmıştır.

1.İlk adımda dikkat edilmesi gereken kağıdın yatay tutulması ve olabildiğince dalların serbestçe oluşturulacak alanın sağlanmasıdır.

2. Kağıdın merkez noktasına zihin haritası için bir simge veya anahtar kelimenin yer alması gerekmektedir.

3.Merkez noktasına konulan simgeler veya kelimeler için renkli kalem kullanılması hem hatırlamayı kolaylaştıracak hem de kolay ilişki kurulmasını sağlayacaktır.

4.Merkez noktasında yer alan simge ve ifadelere yardımcı simge ve ifadeler merkez ile bağlı olmalı. Tıpkı ağacın g6vde, yaprak ve dalları arasında ki ilişki gibi yapı bir arada fakat ayrıntılandırılmış bulunmalı.

5.Merkez simge ve ifadeleri yardımcı simge ve ifadelerimize bağlarken kurduğumuz bağlantı dallarını sert ve d6z çizgiler yerine dalgalı ve kıvrımlı oluşturarak eğlenceli hale getirilmelidir.

6.Daha hızlı hatırlamayı sağlamak ve hatırlamayı kalıcı hale getirmek için 6zet gibi uzun c6mleler yerine kısa ve 6z ifadeler kullanıp sembol kullanıma daha fazla yer verilmelidir.

Zihin haritaları yapılırken seçilen sözcüklerle beynin sol kısmı, görsellerle ise sağ kısmının aktifleşmesini sağlar. Böylece insan beynine ait hususların büyük oranda kullanmasına yardımcı olur. Klasik not tutma yöntemlerinden ayrı olarak yöntem yeni bilgiyi anlamayı ve hatırlamayı kolaylaştırmasıdır (Sulak & Süğümlü, 2019). Zihin haritalarının tanınırlığını bu konuya odaklanan blog, makale, kitap sayılarıyla ortaya konmaktadır (Tucker, Armstrong, & Massad, 2010).

2.5.2 Bilgisayar Destekli (Dijital) Zihin Haritaları Oluşturulması

Zihin haritaları artık günümüz teknolojisi sayesinde bilgisayar destekli ortamlarda da oluşturulabilmektedir. Öğrenciler dijital ortamlardaki programlardan faydalanarak okuduğunu anlama ve özetleme çalışmaları yapabilirler. Ayrıca yapılan zihin haritaları güncellenebilir, saklanabilir.

Öğrenciler eş zamanlı zihin haritalarında çalışabilirler. Öğrencilerin yaşı, seviyesi, ara yüz kullanım becerisi, ücretli veya ücretsiz birçok özelliğe göre program tercihi yapılabilir. Aşağıdaki tabloda zihin haritası oluşturma programlarından birkaçına ait özellikleri detaylı şekilde verilmiştir.

Tablo 3: Bilgisayar Destekli (Dijital) Zihin Haritası Oluşturma Programları

SpiderScribe	Örümcek ağı sistemini kullanarak bilgilerinizi organize edebileceğiniz yazılımın dili İngilizce ve ücretsizdir.
Bubbl.us	Kullanımı kolay ve kısmen ücretsiz bir yazılımdır. Öğrenciler bu programı kullanarak zihin haritaları oluşturabilir ve bunu birbirleri ile paylaşabilirler.
Wise Mapping	Tamamı ücretsiz olan programda zihin haritası dallarına link ve kısa notlar ekleyebilirsiniz. Ayrıca program ortak zihin haritası yapımı konusunda yardımcı olmaktadır.
Mind42	Program kolay uygulanabilir ve ücretsizdir. Eş zamanlı takım çalışmasına, başka zihin haritası programlarına aktarma yapmaya olanak sağlar.
Popplet	Hem öğrenme hem de sunum yapmak için kolaylıkla kullanılacak bir uygulamadır. Ücretli ve ücretsiz modelleri bulunmaktadır.

Gliffy	Bubble.us uygulamasına benzeyen bir araçtır. Kısa sürede zihin haritaları oluşturmanıza yardımcı olur.
Mindmeister	Zihin haritanıza linkler, notlar, resimler ekleyebileceğiniz bir uygulama. Ek olarak zihin haritaları üzerinde ortak çalışmalarada olanak sağlayan program uygulama içi satın alımlar mevcut.

2.5.3 Zihin Haritasının Öğrencilere Sağladığı Katkılar

Zihin haritası hem öğrencilere hem de öğretmenlere birçok açıdan fayda sağlamaktadır. Bir not alma yöntemi olarak diğer not alma yöntemlerine göre pek çok üstün tarafı bulunmaktadır. Klasik yaklaşımlardan farklı olarak zihin haritası oluşturmayı seçen öğrenciler anlamlı öğrenme gerçekleştirirler (Long & Carlson, 2011). Kısa sürede kayda değer noktalar üzerinde dikkati vermeyi sağlar. Ana temalar hakkında dikkati artırır. Zihni ve yaratıcılık yönünü canlandırır. Anımsama düzeyini artırır (Buzan, The Mind Map Book, 1996). Anahtar kelimelerin basit yolla fark edilmesine yardımcı olur. Anahtar kelimeler sıralanmasıyla yaratıcılık ve hatırlama geliştirilmiş olur. Zamandan tasarruf sağlar (Byrnes, 2010).

Zihin için, fazla renkli ve boyutlu, resim ve şekil tarafından uyarıcı etkide bulunan zihin haritaları, tek renkli klasik yazılardan daha dikkat çekicidir. Bu sayede zihin her zaman yeni irdelemelerin ve farkındalıkların kıyısındadır. Bitmek bilmez fikir akışını daima teşvik eder. Bu sayede zihnin olağan yapısıyla ahenkli şekilde çalışır (Frey, 2017). Öğrenciler zihin haritası oluştururken, haritanın temele aldığı konuya ait bilgi birikiminin olup olmadığını fark ederler; ifadeler arasındaki bağların üzerinde düşünürler; konuları nasıl öğrendiklerini düşünürler ve konuyu öğrenmeye yönelik tasarımlar oluştururlar (Bütüner, 2006, s. 20).

2.5.4 Zihin Haritasının Öğretmenlere Sağladığı Katkılar

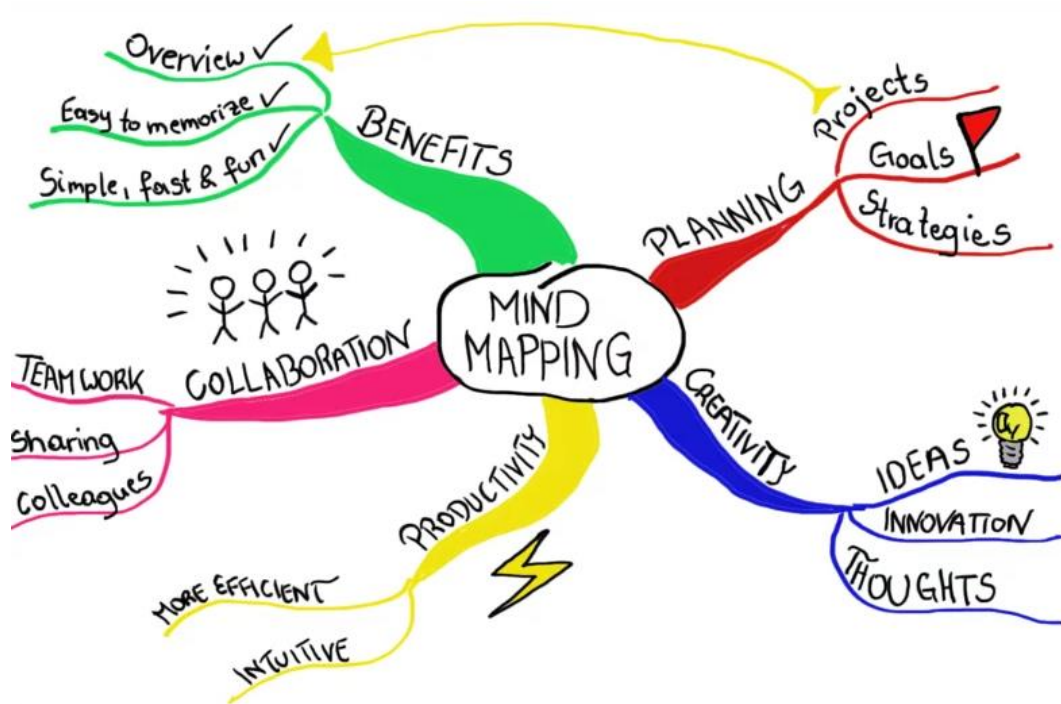
Zihin haritaları öğrencilere olduğu kadar öğreticilere de yararlı olmaktadır. Bunun sebebi zihin haritasının düşüncelerin ve ifadelerin aralarında ki ilişkileri ortaya çıkarmasıdır. Olağan düşünceleri kapsayan grafik düzenleyicilerin tersine zihin haritaları öğrencilerin düşünme serüvenlerini kâğıda aktarmalarına yardımcı

olur. Ek olarak zihin haritası yaratıcılık seviyeleri, edinilmiş tecrübeleri ve zekâ türleri açısından fikir vermektedir (Gür & Bütüner, 2006, s. 64). Öğretmenlerin öğrencilerinden zihin haritası kullanarak not tutmalarını istemeleri, eski birikimlerin çıkarılmasını ve üst düzey düşünmeye katkı sağlar. Öğrencilere kendi düşünceleriyle alakalı fikir verirken öğretmene de öğrencisiyle ilgili fikir verir (Long & Carlson, 2011). Dolaylı olarak yapılandırmacı eğitim anlayışının okullarda kullanılmasına yardımcı olur (Goodnough & Woods, 2002).

Öğretmenler, zihin haritalarını bu konulardan farklı olarak, öğrencilerin öğrenme seviyelerini yükseltmek ve yeni işlenecek dersler için temel hazırlamak amacıyla kullanabileceği gibi, zihin haritası oluşturma çalışmalarlarıyla öğrencilerin derslere aktif olarak katılmalarını gerçekleştirebilir. Öğrencilerin belirlenen bir konunun anlaşılıp anlaşılmadığını tespit etmek için kullanılabilir. (Beydoğan, 2011). Zihin haritası öğrencilerin fikirlerini görselleştirmesini sağlar (Long & Carlson, 2011). Düşüncelerin şekillendirilmesi, bir konuyu bütünsel anlamaya ve bilişsel esnekliğe katkı sağlar (Mento, 1999).

Zihin haritası, diğer düzenleyicilere kıyasla beyinde düzensiz durumda olan bilgilerin düzenlenip temelli ve manidar olmasını sağlamaktadır (Fidan, 2012, s. 34). Geleneksel yöntemlerden farklı olarak şekillerin, resimlerin ve renklerin fazlaca yer alarak hatırlamaya yardımcı olmasıdır (Budd, 2004). Bunun sebebi onlarca sözcük ile ifade edilebilecek kavramın bir resim ile aynı etki ve anlatım gücünü yoğunlaştırmasıdır (Gür & Bütüner, 2008). Bir başka mühim detay ise renklere yer verilmesidir. Bunun nedeni ise renk kullanmanın yaratıcı düşünmeyi, dikkati ve ilgiyi odaklamaya katkı sağlar. (Gür & Bütüner, 2006, s. 63). Zihin haritasının avantajlı olmayan durumu ise dizayn bakımından şahsi olmasının başka biri tarafından okunmasını ve anlamasını zorlayıcı duruma getirmesidir (Davies, 2011).

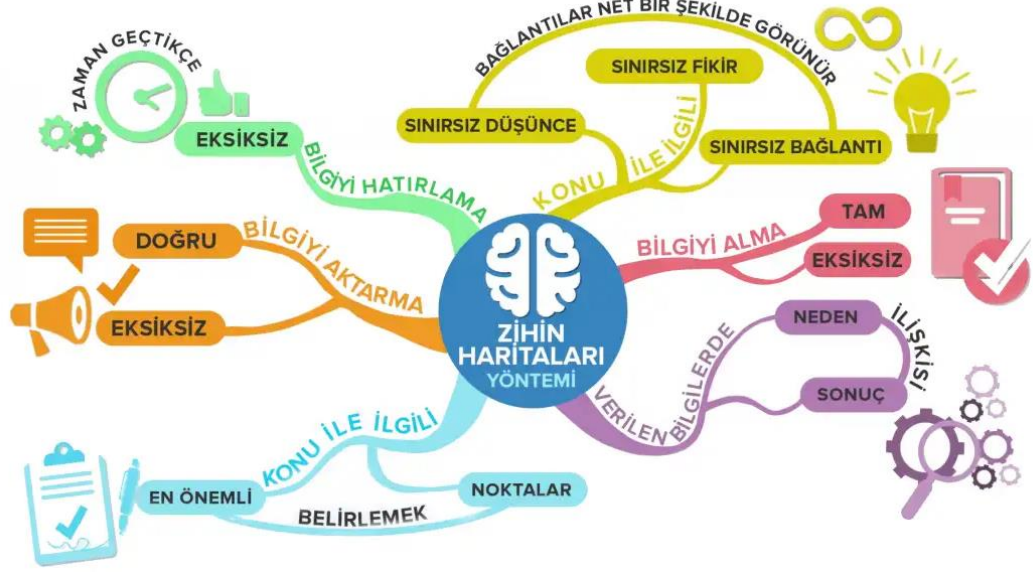
Aşağıda çeşitli zihin haritalarına yer verilmiştir.

Görsel 1: Zihin Haritası (Brandner, 2019).

Görsel 2: Zihin Haritası Öğeleri (Gelb, 2002, s. 97).

Görsel 3: Zihin Haritaları Yöntemi (Seyman, 2017).

2.6 Yapılan Çalışmalar

Araştırmanın bu kısmında, mevcut tezde temel teşkil eden zihin haritası yöntemi ile yurt içi ve yurt dışında yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2.6.1 Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Az gören öğrencilerle yapılan çalışmada zihin haritası yöntemi öğrenip metinler üzerinde çalışan çocukların okuduğunu anlama puanları üzerinde yüksek seviyede etkili olduğu sonucu elde edilmiştir (Kahveci, 2004).

Bilgilendirici metinleri anlama, özetleme ve hatırlama becerileri üzerinde zihin haritası etkisini deneysel bir çalışma ile ortaya koymuştur. Çalışma sürecinde deney grubu ile zihin haritalama yöntemini kullanarak ders işlerken kontrol grubu geleneksel yöntemle müfredat eğitime devam etmiştir. Çalışma sonucunda zihin haritası yönteminin kullanıldığı çalışma grubunun incelenen anlama, özetleme ve hatırlama becerilerinin kontrol grubundaki öğrencilere kıyasla anlamlı şekilde farklı olduğu tespit edilmiştir (Aslan, 2006).

Türkçe öğretmenliği okuyan üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmada amaç zihin haritası kullanarak not almanın anlama ve hatırlama becerilerine katkısı olup olmadığını incelemektir. Yapılan deneysel çalışma sonucunda elde edilen verilere göre zihin haritası ile çalışan grup diğer gruba göre anlama ve hatırlama başarıları artmıştır (Aydın, 2010).

İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Dersinde zihin haritası yöntemi kullanarak öğrencilerin yazma becerilerine etkisini incelemiştir. Yapılan çalışma sonucunda öğrencilerin programda yer alan yazma yöntemlerine kıyasla zihin haritası yöntemiyle çalışmaları yazma becerilerini olumlu etkilemiştir. Öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda ise öğrenciler zihin haritası ile yapılan çalışmalara ilişkin olumlu görüşlere sahip oldukları gözlemlenmiştir (Tağa, 2013).

Zihin haritası yöntemin okuduğunu anlama ve yazma becerilerine etkisi incelendiği çalışmanın amacı, zihin haritalarının ortaokul öğrencilerinin okuduğunu anlama ve yazma becerilerine etkisini saptamaktır. Araştırma sonunda zihin haritası yönteminin, öğrencilerin okuduğunu anlama ve yazma becerilerini pozitif şekilde etkilediği ortaya çıkmıştır (Maltepe & Gültekin, 2017) .

Zihin haritası yöntemiyle öğrencilerin hikaye yazma becerilerini geliştirmeyi amaçlanan yüksek lisans tezinde ilkököl dördüncü sınıf öğrencileriyle yürütülmüştür. Çalışma sürdürülen 10 haftalık deneysel uygulama sonunda öğrencilerin hikaye yazma becerilerinin geliştiği sonucuna ulaşılmıştır (Uysal , 2018).

Zihin haritası yöntemi Türkçe dersi dışında farklı derslerde de öğrenci başarısını arttırmak için kullanılan etkili bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. İngilizce, matematik, fen ve sosyal bilgiler gibi derslerde de kullanılan zihin haritası çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

4. sınıf öğrencileriyle yapılan çalışmada zihin haritası yönteminin fen bilgisi dersine olan etkisinin incelemesi hedeflemiştir. Çalışma sonunda toplanan veriler analiz edildiğinde çalışma grubunun başarısı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarısından anlamlı derecede farklı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu

çalışma bize zihin haritası yönteminin ilkökul 4. Sınıf öğrencileri ve fen bilgisi dersi başarısında etkili olduğunu göstermektedir (Engin Kıdık, 2005).

Yedinci sınıf öğrencileriyle matematik dersinde zihin haritası ve vee diyagramı kullanarak açılar ve üçgenler konusunun öğretimini ele almıştır. Çalışma sonucunda da öğrencilerin tutum ve görüşleri belirlenmiştir. Deneysel çalışmalar sonucunda elde edilen verilerde zihin haritası ve vee diyagramının klasik öğretime göre daha etkili olduğu tespitinde bulunmuştur (Bütüner, 2006).

Fen dersinde zihin haritası ve kavram karikatürü çalışmalarının katılımcıların başarılarına ve öğrenme becerileri algılarına etkisini ortaya koymayı amaçlanmıştır. Deneysel desenle gerçekleştirilen çalışmadan elde edilen verilere bakıldığında akademik başarının arttığı fakat sorgulayıcı öğrenme becerilerindeki algıda kontrol gruba göre anlamlı bir fark oluşmadığı tespit edilmiştir. Araştırma yorumlandığında zihin haritası ve kavram karikatürlerini fen dersinde kullanmanın hem başarıya hem de sorgulayıcı öğrenme beceri algılarına yararlı olacağı görüşü ortaya konulmuştur (Evrekli, 2010).

Zihin haritası kullanımına göre yapılan İngilizce derslerinin öğrencilerde eğitsel başarı, tutum ve kalıcılığa olan etkisini incelemiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda derse katılan öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin başarı ve kalıcılık puanlarında kontrol grubuna göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Öğrencilerin yabancı dil olan İngilizceye olumlu tutum geliştirdikleri yapılan çalışma sonucunda gözlemlenmiştir (Yetkiner, 2011).

Fen dersinde bilgisayar destekli zihin haritası oluşturmanın katılımcıların başarı, tutum ve kalıcılıklarına etkisinin olup olmadığını incelemiştir. Yürütülen çalışma sonucunda elde edilen nitel ve nicel verilere göre öğrencilerin başarı ve tutum puanlarında kontrol grubuna göre anlamlı fark görülmüştür (Fidan, 2012).

Sosyal bilgiler dersinde bireysel ve grupla zihin haritası oluşturmanın öğrencinin başarısına, kalıcılığa etkisini incelemiştir. Elde ettiği sonuçlara göre deney grubunda başarı ve tutum puanları anlamlı farklılık gösterirken, kalıcılık puanlarında anlamlı bir fark tespit edilememiştir (Kan, 2012).

Fen bilimleri dersinde kullanılan kavram ve zihin haritalarının etkileri incelenmiştir. İlkokul dördüncü sınıf öğrencileriyle yapılan çalışma sonucunda akıl ve zihin haritalarının fen bilimleri dersinde başarıyı arttırdığı, derse olan tutum puanlarını yükselttiği ve kalıcılık sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır Aktaş (2012).

Zihin haritasının akademik başarı, kalıcılık ve fen dersine ait tutuma etkisini incelemiştir. Kalıcılık ve başarı puanlarına deneysel grupta zihin haritasının etkili olduğu gözlenmiştir (Akıncı, 2015).

Onuncu sınıf öğrencileriyle yaptıkları çalışmada zihin haritası yönteminin matematik dersinde uygulanmasına yönelik görüşleri alınmıştır. Öğrenciler çoğunlukla tekrar yapmayı ve kolay öğrenmeyi sağladığını ifade etmişlerdir. Öğrenciler daha özgür ve yaratıcı olduklarını ve eğlendiklerini belirtmişlerdir. Fakat zihin haritasıyla çalışan bazı öğrencilerin yöntemin sözel dersler için daha kullanışlı olduğu, tekniğin uzun sürdüğü ve zahmetli buldukları sonuçları ortaya çıkmıştır (Özdemir, Alabeyoğlu, & Balbal, 2017).

Deneysel modelle gerçekleştirilen çalışmada zihin haritası yönteminin akademik başarı ve kalıcılığa etkisini incelemiştir. Altıncı sınıf öğrencileriyle sosyal bilgiler dersinde yapılan deneysel çalışma sonucunda öğrencilerin akademik başarı ve kalıcılık son test puanları kontrol grubuna göre anlamlı derecede farklılık göstermiştir (Eşmekaya, 2019).

8. Sınıf öğrencileriyle sosyal bilgiler dersinde zihin haritası kullanılarak çalışma yürütülmüştür. Yedi haftalık deneysel çalışma sonucunda zihin haritası ile çalışan deney grubu öğrencilerinin akademik başarı ve tutum puanları istatistiksel açıdan kontrol grubuna göre manidar değişiklik göstermiştir (Cengiz, 2020).

İlkokul 4. Sınıf öğrencileriyle fen bilimleri dersinde zihin haritasıyla çalışmanın öğrencilerin kalıcılık, akademik başarı testi, tutum puanlarında istatistiksel olarak bir fark bulunamazken bilimsel süreç becerileri ve bilişsel yük puanlarında deney grubu öğrencilerinde anlamlı farklılık görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır (Kelepçe, 2021).

2.6.2 Yurt Dışında Yapılmış Çalışmalar

15 öğrenci ve bir öğretmenden oluşan grup ile yapılan çalışmada öğrencilerin ve öğretmenin zihin haritasına yönelik algılarını ortaya koymaya amaçlamışlardır. Araştırma örnek olay incelemesi şeklinde yürütülmüştür. Çalışma sırasında öğrencilerin zihin haritası yöntemine dair görüşleri alınmış ve gözlemlenmiştir. Analiz edilen verilere göre öğrenciler zihin haritasını ilginç ve eğlenceli bulduklarını, öğrenmelerine katkı sağladığı sonucuna ulaşılırken öğretmen ise zihin haritası yönteminin öğrencilerin derse yönelik motivasyonlarını arttırdığını belirtmiştir (Goodnough & Woods, 2002).

Bahsedilen çalışma iki gruba ayrılmış 50 kişi ile yürütülmüştür. Araştırmada gruplardan kontrol grubu serbest bırakılırken deney grubundan daha önce çalışmış oldukları zihin haritasını kullanarak başarı testini tamamlamaları istenmiştir. Araştırma sonunda elde edilen veriler incelendiğinde akademik olarak başarının kontrol gruba göre yüksek fakat motivasyonun zihin haritası grubunda düşük olduğu gözlenmiştir. Çalışma zihin haritalarının etkili bir çalışma yöntemi olduğunu fakat motivasyon değişkeninin kontrol altına alınması neticesine varmıştır (Farrand, Hussain, & Hennesy, 2002).

Matematik eğitiminde etkili olarak kullanılan zihin ve kavram haritalarını ele almıştır. Bu iki yöntemin güçlü yönleri ve sınırlılıkları, derslerde ve konularda nasıl uyarlanacağından bahsedilmiştir. Sonuç olarak iki yöntemde matematik için son derece kullanışlı ve etkili yöntemler olduğu neticesine varılmıştır (Brinkmann, 2003).

Üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada zihin haritası kullanarak öğrencilerin çalışma ve planlama becerilerini geliştirmeyi hedeflemişlerdir. Öğrencilere zihin haritası yöntemini daha iyi öğrenebilmeleri için bir yazılım programı kurulmuştur. Program üzerinde çalışan çocuklara araştırma sırası ve sonrasında anket yardımıyla görüşleri alınmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin kullandıkları yazılım programı sayesinde zihin haritası tasarlamayı öğrendikleri, zihin haritasını bundan sonra hayatlarında yer vereceklerini ve işlerini planlayıp düzenlemede kullanacaklarını belirtmişlerdir (Holland, Holland, & Davies, 2004).

Doktora çalışmasında yedinci sınıf öğrencileriyle zihin haritası ve özetleme yöntemlerini karşılaştırmıştır. Bu karşılaştırma için öğrencileri kontrol grubu, özetleme yapan grup ve zihin haritasıyla çalışan grup olarak üçe ayırmıştır. Başarı testlerinden elde edilen sonuçlara göre hem zihin haritası grubu hem de özetleme yapan grup kontrol grubuna göre daha başarılı sonuçlar vermiştir fakat çalışmanın asıl merkezinde bulunan iki yöntem kıyaslandığında özetleme yapan grubun başarı puanları zihin haritası kullanan gruptan önemli ölçüde daha başarılı sonuçlar ortaya koymuşlardır. Çalışma sonunda zihin haritasıyla çalışan grup eğlediğini ve güzel vakit geçirdiğini bildirmiştir (Trevino, 2005).

Bu çalışmada 14 üniversite öğrencisine önce zihin haritası hakkında bilgilendirici ve eğitici süreçler sağlamıştır. Çalışmanın asıl amacı zihin haritası eğitimi alan grup akademik başarı puanları zihin haritası eğitimi almayan kontrol grubun başarı puanları arasında manidar bir fark olup olmadığını ortaya koymaktır. Elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda kontrol grubu ve zihin haritası eğitimi alan grubun başarı puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Pollard, 2010).

Zihin haritasını uzaktan eğitim sürecine göre ele alan çalışmada kendi öz değerlendirmesini yapamayan öğrenciler için etkili bir yöntem olduğu ifade edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda uzaktan eğitimde zihin haritasının etkilerinin olumlu olduğu, öğrenmeyi kolaylaştırdığı sonucuna varılmıştır (Ziyan, 2010).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında çalışmanın temel aldığı araştırma modeli, çalışma grubu, çalışma planı, veri toplama araçlarının tanıtımı, uygulama süreci ve verilerin analizi yer almaktadır.

3. 1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel ve nicel yaklaşımların birleştirildiği karma yöntem deseni kullanılmıştır. Araştırma süreci işlenirken nitel ve nicel yaklaşımların sıralı olarak kullanıldığı açıklayıcı-sıralı karma desen esas alınmıştır (Creswell, Klassen, Clark, & Smith, 2011). Tek yöntemle elde edilebilecek verilerden daha fazlasını hedefleyen bu desen de nicel kısmın devamında nitel kısım kullanılır. Bu sayede nicel ve nitel yöntemlerin birbirini destekleyerek daha güvenilir ve geçerli veriler elde edilir (Barnes, 2019). Araştırmanın nicel kısmında deneysel desenlerden tek gruplu yarı deneysel desen tercih edilmiştir. Deneysel araştırmalar, değişkenler arasında kurulan neden sonuç ilişkisini tespit etmeye ilişkin araştırmalardır (Büyüköztürk, 2018). Covid-19 salgını nedeniyle uzaktan eğitim sürecinde kontrol grubu oluşturma zorluğu araştırmanın tek gruplu yarı deneysel model kullanılmasında etkili olmuştur. Yarı deneysel desen eğitim çalışmalarında seçkisizlik sağlanamadığında sıklıkla kullanılmaktadır. Kontrol gruplu deneysel çalışmalarda araştırmacılar deney gruplarına etkisini incelediği manipülasyonu uygularken kontrol grubu olağan yöntemle eğitime devam eder. Böyle durumlarda kontrol grubuna olağanda olsa bir öğretim yöntemi uygulanmış olur. Sonuç olarak deney grubuna uygulanan manipülasyon yönteminin etkililiğini sarsar (Fraenkel, Wallen, & Hyun, 2006). Kontrol grubu olmaması bireylerin farklılaşmasından ötürü ortaya çıkabilecek hata ihtimali en aza indirir. Bir diğer etki ise ön test ve son testler sayesinde uygulanan yöntemin etkililiği daha rahat bir şekilde gözlenmesidir (Gribbons & Herman , 1996).

Çalışmanın nicel kısma ait tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4. Araştırmanın Nicel Kısımına Ait Gösterim

Grup	Ön Test	Uygulama	Son Test
Deney	T1		T1
Grubu	T2		T2
	T3	Zihin Haritası Tekniğiyle Öğretimi	T3
	T4		T4

T1: Bilgilendiri Metin Okuduğunu Anlama Testi

T2: Hikaye Edici Metin Okuduğunu Anlama Testi

T3: Bilgilendiri Metin Özet Değerlendirme Formu

T4: Hikaye Edici Metin Özet Değerlendirme Formu

Araştırmanın nitel kısmı durum çalışması deseninde gerçekleştirilmiştir. Durum çalışmaları gözlem, görüşme gibi veri toplama araçlarını kullanarak durumları derinlemesine incelediği nitel bir araştırma yaklaşımıdır. Durum çalışmasının nihai hedefi ele alınan durumun olduğu gibi ortaya koymak ve betimlemeler yapmaktır (Creswell, 2017). Ele alınan durumu resmederken sonuçla değil sürece odaklanır. Durum çalışmasının sağladığı avantajlardan birisi de incelenen olayı tüm süreçleri ile birlikte gözler önüne sermesidir (Merriam, 1998). Durum çalışması birçok araştırmacı tarafından farklı şekillerde sınıflandırılmıştır (Davey, 1991; Merriam, 1998; Yin, 1998). (Davey, 1991) durum çalışmasını altı basamak altında toplamıştır. Bunlar:

- 1- Açıklayıcı durum çalışması
- 2- Keşfedici durum çalışması
- 3- Kritik durum çalışması
- 4- Program Uygulama Durum Çalışması
- 5- Program Etkileri Durum Çalışması
- 6- Kümülatif Durum Çalışması

Açıklayıcı durum çalışması bir duruma ilişkin örnekler verilerek durumun betimlenmesidir. Az miktarda bilginin olduğu durumlarda tercih edilir. Keşfedici durum çalışması ise büyük ölçekli çalışmalara başlamadan önce kullanılır. Bu çalışma belirsizlikleri ortadan kaldırma konusunda araştırmacıya yardımcı olur. Kritik durum çalışmasında ise çok nadir gerçekleşen ya da tekrarlanması mümkün olmayan durumlarda kullanılmaktadır. Program uygulama durum çalışması ise gerçekleştirilen uygulamanın uygunluğunu belirler. Program etkileri durum çalışması ise uygulanan programın ne düzeyde etkili olduğunu göstermektedir. Kümülatif durum çalışması geçmiş ve gelecek zamanlarda elde edilen verileri bir araya getirerek inceleme yapmaya yardımcı olur (Davey, 1991, s. 2). Bu çalışmada uygulanan yöntemle ilişkin öğrenci görüşleri çalışma sonrasında alındığı için açıklayıcı durum çalışması kullanılmıştır.

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Antalya ilinde bulunan 2020-2021 eğitim öğretim yılı bir ilkokulda öğrenim görmekte olan seçkisiz örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi araştırmacının örnekleme oluştururken ulaşabileceği en kolay gruba yönelmesidir (Patton, 2005). Covid 19 pandemi koşulları sebebiyle çalışma grubu araştırmacının görev yaptığı ilkokuldan 18 üçüncü sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma eğitim-öğretim faaliyetlerine müdahale edilmeden ders dışı saatlerde gönüllü öğrenciler ile yürütülmüştür.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları dört kısımda sınıflandırılmıştır. Kullanılan araçlar aşağıdaki gibi sıralanmış ve ayrıntılı açıklamalar sunulmuştur.

1. Okuma Metinleri
2. Okuduğunu Anlama Soruları
3. Özet Değerlendirme Formu
4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

3.3.1 Nicel Veri Toplama Araçları

3.3.1.1 Okuma Metinlerinin Belirlenmesi

Araştırmada kullanılacak metinlerin seçiminde öğrenci seviyesine uygun olması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2020-2021 eğitim öğretim yılında okutulmasına karar verilen İlkokul 3.sınıf Türkçe ders kitabından yararlanılmıştır. Ders kitabında bulunan metinler uzman görüşlerinden (Türkçe öğretimi alanında çalışan 2 öğretmen, iki sınıf öğretmeni, bir doçent) sonra 10 bilgilendirici metin ve 12 hikaye edici metinden bir bilgilendirici ve bir hikâye edici metin seçilmiştir. Metinlerin belirlenmesi süreci sonunda “Cirit Oyunu” bilgilendirici metin, “Kral ve Tohum” ise hikaye edici metin olarak belirlenmiştir. Belirlenen metinler ön test ve son test olarak kullanılmıştır.

İlk uygulama çalışmasında öğrencilere metinler verilmiş herhangi bir zihin haritası öğretimi yapılmadan metni okuduktan sonra okuduğunu anlama sorularını yanıtlamaları ve özet yazmaları istenmiştir.

3.3.1.2 Okuduğunu Anlama Sorularının Oluşturulması

Metinler belirlendikten sonra öğrencilerin seviyelerine uygun olan sorular ilgili literatür incelenerek uzman görüşleri sonucunda araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Türkçe öğretimi alanında çalışan 2 öğretmen, iki sınıf öğretmeni, bir doçentten uzman görüşü alınmıştır. İlk aşamada Bilgilendirici Metin Okuduğunu Anlama Soruları toplamda 15 maddeden oluşurken 4 soru pilot uygulama sürecinde 1 soru ise uzman görüşünden sonra çıkarılarak testin son hali oluşturulmuştur. Açık uçlu ve çoktan seçmeli maddelerin bulunduğu formda 10 madde (9 açık uçlu 1 çoktan seçmeli) bulunmaktadır. Açık uçlu maddelerin puanlaması yeterli(2), kısmen yeterli(1) ve yetersiz(0), çoktan seçmeli sorular için puanlama yeterli(1), yetersiz(0) olarak puanlamaya sahiptir. Testlerden alınacak en üst puan 19, en düşük puan 0’dır.

Hikaye Edici Metin Okuduğunu Anlama Soruları için araştırmacı tarafından oluşturulan 13 madde Türkçe öğretimi alanında çalışan 2 öğretmen, iki sınıf öğretmeni, bir doçentin uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü

sonrasında iki, pilot çalışmadan sonra bir madde testten çıkarılmış ve test 10 soru (9 açık uçlu ve 1 çoktan seçmeli) ile nihai halini almıştır. Açık uçlu soruların yer aldığı formda maddelerin puanlaması yeterli(2), kısmen yeterli(1) ve yetersiz(0), şeklindedir. Testlerden elde edilebilecek en üst puan 19, en düşük puan 0'dır.

3.3.1.3 Özet Değerlendirme Formları

Araştırmada hikâye edici metin okunduktan sonra yapılan özetleri değerlendirebilmek için (Bulut, 2013) tarafından geliştirilen “Hikâye Edici Metinler İçin Özet Değerlendirme Formu” uygulanmıştır. Form 23 maddeden oluşmaktadır. Tüm maddenin değerlendirilmesinde yeterli(2), kısmen yeterli(1), yetersiz(0) olacak şekilde puanlama yapılmıştır. Alınabilecek en üst puan 46, en alt puan ise 0'dır.

Araştırmada bilgilendirici metine ilişkin yapılan özet çalışmalarını değerlendirebilmek için (Bulut, 2013) tarafından geliştirilen “Bilgilendirici Metinler İçin Özet Değerlendirme Formu” ndan yararlanılmıştır. Form 20 maddeden oluşmaktadır. Maddeler yeterli(2), kısmen yeterli(1), yetersiz(0) olacak şekilde bir puanlama yapılmıştır.

Formların kapsam geçerliliğini sağlamak için uzman görüşü alınmış ve her madde için Kapsam Geçerlilik Oranı (KGO) hesaplanmıştır. Hikaye Edici Metinler İçin Özet Değerlendirme Formu'na ait KGO 0.93 iken, Bilgilendirici Metinlere Ait Özet Değerlendirme Formu KGO 0.90 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik için ise hesaplanan korelasyon katsayısı ($r= 0.82$) olarak bulunmuştur. Bu durum bize formların güvenilir ölçüm yaptığını göstermektedir.

3.3.2 Nitel Veri Toplama Aracı

Araştırmanın nitel boyutunda kullanılan veri toplama aracından çalışma grubu ile yapılan görüşmeler de yararlanılmıştır. “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun oluşturulmasında ilk adım olarak literatürde yapılan çalışmalar incelenmiştir. Araştırmanın amacına uygun havuz oluşturulmuştur. Hazırlanan madde havuzu çalışma grubunun yaşı, metin türü, ölçülen diğer becerilere göre

uygunluğunun kontrol edilmesi ve sadeleştirilmesi için alanda çalışan bir doçent, iki Türkçe öğretmeni ve bir sınıf öğretmeni ve ölçme değerlendirme uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Uzmanların görüşleri sonucunda havuzdan 3 madde elenerek 6 sorudan oluşan form son halini almıştır. Formun maddeleri aşağıda sıralanmıştır.

- 1.Zihin haritasının nasıl oluşturulduğunu açıklayabilir misin?
2. Zihin haritası ile çalışma yaparken neler hissettiğini tarif edebilir misin?
3. Zihin haritasının okuduğunu anlama becerine etkisi nelerdir? Açıklar mısın?
- 4.Zihin haritasının özetleme becerine etkisi nelerdir, açıkla mısın?
- 5.Zihin haritası kullanırken yaşadığın zorluklar nelerdir?
6. Zihin haritasını Türkçe dersi dışında hangi derslerde veya konularda kullanmak istersin? Açıklayınız.

3.4 Veri Toplama Süreci

Bu kısımda veri toplama araçları kullanarak elde edilen nitel ve nicel verilen toplamasına ait işlem basamakları ve yapılan uygulamalar yer almaktadır.

3.4.1 Nicel Verilerin Toplanması

- Öğrencilerin seviyelerine uygun metinlerin belirlenmesi
- Metne, ölçülen becerilere ve öğrencilerin seviyelerine uygun veri toplama araçlarının belirlenmesi
- Uygulama izinlerinin alınması
- Gönüllü öğrencilerin belirlenmesi
- -Ön testlerin uygulanması
- Zihin haritası yönteminin tanıtılması

- Zihin haritası kullanılarak bilgilendirici metinler üzerinde okuduğunu anlama ve özet çalışmalarının yapılması
- Zihin haritası kullanılarak hikaye edici metinler üzerinde okuduğunu anlama ve özet çalışmalarının yapılması
- Son testlerin uygulanması

Tablo 5. Nicel Uygulama Süreci

Zaman	Uygulama Süreci
1. Hafta	Araştırmacının zihin haritası yöntemi hakkında bilgilendirici seminer vermesi
2. Hafta	Araştırmacının zihin haritası oluşturması ve çalışma grubunun izlemesi Zihin haritası oluştururken izlenilen adımların konuşulması
3. Hafta	Ders kitabında yer alan “Timur’un Filleri” metni ile sadece zihin haritası çalışmasının yapılması, öğrencilerin kendi zihin haritalarını oluşturmalarına rehberlik edilmesi Yapılan zihin haritalarının incelenmesi ve zihin haritalarının kişiye özgü farklılıklar içereceğinin üzerinde durulması
4. Hafta	Ders kitabında yer alan “Uzaya İlk Yolculuk” metni ile sadece zihin haritası çalışmasının yapılması, öğrencilerin kendi zihin haritalarını oluşturmalarına rehberlik edilmesi Yapılan zihin haritalarının incelenmesi ve zihin haritalarının kişiye özgü farklılıklar içereceğinin üzerinde durulması
5. Hafta	Araştırmacının devlet kitabında yer alan “Gezmeyi Seven Ağaç” hikaye edici metnini okuması, öğrencilerin metni kendilerinin okuması, zihin haritası çalışmalarının yapılması, ders kitabında yer alan okuduğunu anlama çalışmalarının tamamlanması, metine ait özetin yazılması
6. Hafta	Araştırmacının devlet kitabında yer alan “İşaret Dili” bilgilendirici metnini okuması, öğrencilerin metni kendilerinin okuması, zihin

(Devam ediyor)

	haritası çalışmalarının yapılması, ders kitabında yer alan okuduğunu anlama çalışmalarının tamamlanması, metine ait özetin yazılması
7. Hafta	Çalışma grubunun “En İyi Buğday” hikaye edici metnini okuması, ders kitabında bulunan okuduğunu anlama çalışmalarının yapılması ve özet yazılması
8. Hafta	Çalışma grubunun “Buluşlar” bilgilendirici metnini okuması, ders kitabında bulunan okuduğunu anlama çalışmalarının yapılması ve özet yazılması
9. Hafta	Çalışma grubunun “Geceyi Sevmeyen Çocuk” hikaye edici metnini okuması, ders kitabında bulunan okuduğunu anlama çalışmalarının yapılması ve özet yazılması
10. Hafta	Çalışma grubunun “İzcilik” bilgilendirici metnini okuması, ders kitabında bulunan okuduğunu anlama çalışmalarının yapılması ve özet yazılması

3.4.2 Nitel Verilerinin Toplanması

Nitel verilerin toplanması uygulama süreci sonunda gerçekleştirilmiştir.

- Uygulamaya ilişkin görüşlerin alınması amacıyla Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun oluşturulması
- Çalışma grubu formun içeriğinde bulunan açık uçlu soruların özelliklerine göre görüşmenin nasıl gerçekleştirileceği konusunda bilgilendirilmiştir.
- Gönüllü öğrenciler ile birlikte görüşme formu soruları yöneltilerek görüşmelerin yapılması
- Çalışma grubunun verdiği yanıtların veri analizi için not alınması
- Çalışma grubuna sağladıkları katkıdan dolayı teşekkür edilmesi ve görüşmenin sonlandırılması

3.5 Verilerin Analizi

Araştırmanın bu kısmında veri toplama araçlarından elde edilen nicel ve nitel veriler analiz süreçleri açıklanmaktadır. Her alt amaç için hangi veri analiz yöntemlerinin kullanıldığına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.5.1 Nicel Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 22 paket programıyla analiz edilmiştir. İstatistiksel olarak bağımlı örneklem t-testi, Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmıştır. Verilerin analizinde verilerin normal dağılım gösterdiği durumlarda parametrik testler, normal dağılım göstermediği durumlarda ise parametrik olmayan testler tercih edilir. Araştırmanın alt amaçlarında normal dağılım gösteren verilerde bağımlı örneklem t-testi kullanılmıştır. Bağımlı örneklem t testi ilişkili iki ölçüm arasındaki farkın birbirinden anlamlı şekilde farklı olup olmadığını test eder (Büyüköztürk, 2018, s. 267). . Araştırmanın alt amaçlarında normal dağılım göstermeyen verilerde ise Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testinde, ilişkili iki ölçüm arasındaki anlamlı farklılığa bakılır. Verilerin normal dağılım göstermemesi durumunda, örneklem sayısının az olduğu zamanlarda tercih edilir (Cuzick, 1985).

3.5.2 Nitel Verilerinin Analizi

Zihin haritası yöntemine ilişkin çalışma grubundaki öğrencilerin görüşleri nelerdir? Alt amacına cevap bulabilmek için görüşme yöntemi ile veriler toplanmıştır. Toplanan verilerin analiz edilmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz amaç elde edilen bulguların özetlenmiş ve yorumlanış halini sunmaktır (Dawson, 2009). Betimsel analizde, katılımcıların görüşlerini çarpıcı bir biçimde gösterebilmek için doğrudan alıntılara fazlasıyla yer verilir. Bunlardan yola çıkarak sonuçları açıklamak geçerlik için önemlidir (Wolcott, 1990). Bu tür analizde yapılması gereken, bulguları sade ve net bir şekilde betimlemektir. Bulgular kısmında katılımcıların doğrudan görüşleri aktarılırken öğrenciler için Ö1, Ö2, Ö3, Ö4 şeklinde kısaltmalar kullanılmıştır.

3.6 Geçerlik ve Güvenirliğe Yönelik Alınan nlemler

Araştırmada i geçerliği sağlamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorulara ait uzman görüşleri alınmıştır. Nitel bulgular sunulurken öğrencilerin verdikleri yanıtardan ifadelere yer verilerek, özetle doğrudan alıntılar yapılarak çalışmanın dış geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır (Barnes, 2019). Doğrudan alıntılarda sık verilen yanıtlar veya önemli görülen görüşler aktarılmıştır. İ güvenirlik için veriler alan uzmanından incelenmesi istenmiş ve alan uzmanı tarafından onaylanmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında analizler sonucu elde edilen nicel ve nitel bulgular açıklanmıştır.

4.1 Nicel Verilere İlişkin Bulgular

“Zihin haritası yönteminin kullanıldığı deney grubundaki öğrencilerin bilgilendirici metinden elde ettikleri okuduğunu anlama ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?” şeklinde kurulan alt amaca ait analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Bilgilendirici Metine Ait Okuduğunu Anlama Puanları Bağımlı Örneklem t Testi

Ölçüm	N	X	Ss	sd	T
Ön Test	18	13.11	2.19	17	-9.126
Son Test	18	16.66	1.57		

Öğrencilerin bilgilendirici metine ait ön test ve son test okuduğunu anlama puanları arasında manidar bir farkın olup olmadığını belirlemek için bağımlı örneklem t testi yapılmıştır. Bağımlı örneklem t testi sonuçlarına göre, son test puan ortalamaları ($X=16.66$) ve ön test puan ortalamaları ($X=13.11$) arasında manidar bir farklılık bulunmuştur. Veriler incelendiğinde zihin haritası yönteminin bilgilendirici metinlerde okuduğunu anlama puanlarında etkili olduğu görülmektedir.

“Zihin haritası yönteminin kullanıldığı deney grubundaki öğrencilerin bilgilendirici metinden elde ettikleri özetleme becerisi ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?” şeklinde kurulan alt amaca ait analiz sonuçları aşağıda verilmiştir. Öğrencilerin ön test son test puanları arasında

manidar bir fark olup olmadığını belirlemek için bağımlı gruplar t test yapılmak istenmiş ancak son test- ön test fark puanlarının normal dağılım göstermemesi sebebiyle Wilcoxon İşaretli Sıralar testi yapılmıştır.

Tablo 7. Bilgilendirici Metine Ait Özetleme Beceri Puanları Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi

Sontest – Öntest	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z
Negatif Sıralar	1 ^a	7.50	7.50	-3.292 ^b
Pozitif Sıralar	16 ^b	9.09	145.50	
Eşit Sıralar	1 ^c			

Öğrencilerin ön test son test puanları arasında son test puanlarının lehinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir (z:-3.292; p< .05). Bu analiz sonuçlarına göre öğrencilerin özetleme becerilerini geliştirmeye yönelik uygulanan zihin haritası yönteminin etkili olduğu ifade edilebilir.

“Zihin haritası yönteminin kullanıldığı deney grubundaki öğrencilerin hikaye edici metinden elde ettikleri okuduğunu anlama ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?” şeklinde kurulan alt amaca ait analiz sonuçları aşağıda tablodaki gibidir.

Tablo 8. Hikaye Edici Metine Yönelik Okuduğunu Anlama Puanları Bağımlı Örneklem t Testi

Ölçüm	N	X	SS	sd	T	p
Ön test	18	14.05	2.18	17	-12.142	.000
Son test	18	17.88	1.36	17		

Öğrencilerin ön test ve son teste ait fark puanlarının normal dağılım göstermesiyle bağımlı örneklem t testi yapılmıştır. Bağımlı örneklem t testi sonuçlarına göre son test puan ortalaması ($X= 17.88$) öntest puan ortalamasından ($X= 14.05$) manidar olarak daha büyük bulunmuştur. Elde edilen veriler dâhilinde öğrencilere uygulanan zihin haritası yönteminin hikaye edici metinlerde okuduğunu anlama puanlarını geliştirdiği söylenebilir ($t_{39}=-12.142, p< .05$).

“Zihin haritası yönteminin kullanıldığı deney grubundaki öğrencilerin hikaye edici metinden elde ettikleri özetleme becerisi ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?” şeklinde kurulan alt amaca ait analiz sonuçları yapılan normallik testlerine göre verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu sebeple parametrik testlerden bağımlı gruplar t testi uygulanmıştır. Aşağıda uygulanan testin analiz sonuçlarına değinilmiştir.

Tablo 9: Hikaye Edici Metine Yönelik Özetleme Beceri Puanları Bağımlı Örneklem t Testi

Ölçüm	N	X	SS	sd	T	p
Ön test	18	36,27	3,75	17	-14.654	.000
Son test	18	42,88	2,29	17		

Hikaye edici metine ait ön test özetleme beceri puanları ($X=36.27$) iken son test özetleme puanları ($X= 42.88$) olarak analiz edilmiştir. Yapılan t testi sonucuna göre hikaye edici metine ait özetleme becerileri ön test ve son test puanları arasında son test lehine anlamlı derecede fark bulunmuştur. Dolayısıyla öğrencilerin hikaye edici metine ait özetleme beceri puanlarını geliştirmeye yönelik uygulanan program etkili olmuştur($t_{17}= -14.654; p< .05$)

4.2 Nitel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın nitel boyutunda ise uygulama sürecinde kullanılan zihin haritası yöntemine ilişkin öğrenci görüşleri alınmıştır. Bu görüşler sonucunda

yapılan betimsel analize ait bulgular alt amaçlar sırasına göre aşağıda sunulmaktadır.

Zihin Haritasının Oluşturulmasına Yönelik Nitel Bulgular

Zihin haritası tekniğinin tanıma yönlerini tespit etmek amacıyla sorulan “Zihin haritasının nasıl oluşturulduğunu açıklayabilir misin?” sorusuna öğrencilerin verdiği cevapların dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 10. Zihin Haritası Oluşturma Yöntemlerine Ait Öğrenci Görüşleri

	Frekans (f)
Renkli kalemler kullanma	6
Dallar oluşturma	5
Resim ve sembol kullanma	4
Sayfa ortasına yazı/resim koyma	2
Şifre, ipucu veya anahtar kelime kullanma	1

Tablo 10 incelendiğinde öğrencilerin zihin haritası oluşturma yöntemlerinden kullandıkları en fazla “renkli kalemler kullanma” olurken , “ dallar oluşturma” , “resim ve sembol kullanma”, “ sayfa ortasına yazı/resim koyma”, en az “şifre, ipucu ve anahtar kelime kullanma” olduğu görülmektedir. Verilen cevaplarda öğrencilerin zihin haritasının oluşturulmasında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Öğrencilerin görüşlerine ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

Ö2: “Önce boş bir kağıdı ve bir sürü renkli kalemi masaya koydum. Hikayeyi okuduktan sonra boş kağıdıma renkli kalemlerle resimler çizdim, boyama yaptım. Ağaç dalları gibi yollar çizdim ve aklımda kalanları yazdım.”

Ö7: “ Kağıdı yan tutarsanız daha çok şeyi sığdırabilirsiniz. Bu yüzden yan tuttum ve ortasına başlık yazdım. Sonra renkli dallar çıkarıp okuduğum hikayeyi düşündüm. Bazen resim yaptım bazen yazı yazdım. Çok eğlendim.”

Ö11: “Renkli kalemler kullanarak aklımızda kalanları resim çizdik. Bazen de yazılar yazdık ama kısa olması gerekli yazıların. İpucu gibi düşündüm ben ve dalları doldurdum.”

Ö6: “Sayfasının orta kısmına önemli şeyi koyuyoruz. Ben resim çizdim çünkü daha dikkat çeker diye düşündüm. Renkli kalemlerle de dallar oluşturdum. Zihin haritası bu şekilde yapılır.”

Zihin Haritası Yaparken Hissedilenlere Ait Bulgular

Çalışma grubunun “Zihin haritası ile çalışma yaparken neler hissettiğini tarif eder misin ?” görüşme sorusuna verdikleri cevaplara ait dağılım aşağıdaki gibidir.

Tablo 11. Zihin Haritası İle Çalışma Yaparken Neler Hissettiklerine Dair Öğrenci Görüşleri

	Frekans (f)
Sevme	9
Eğlenme	7
Endişe	1
Korku	1

Tablo 11 incelendiğinde öğrencilerin hissettikleri durumlar “sevme”, “eğlenme” , “endişe” ve “korku” olarak sıralanmıştır. Frekansa baktığımız da öğrencilerin genel olarak zihin haritası yöntemine olumlu duygular geliştirdiği görülmektedir. Sadece iki öğrencide gelişen korku ve endişe duygusu zihin

haritası ile ilk tanıştıkları zaman ortaya çıkan ve süreç içerisinde kaybolan duygular olarak hem gözlenmiş hem de görüşmeden elde edilmiştir. Öğrencilerde gelişen bu iki olumsuz duygu zihin haritasını kötü ya da yanlış yapma düşüncelerine kapılmış olmalarından kaynaklanmıştır. Uygulamayı yöneten araştırmacı tarafından sağlanan destek ile öğrencilerin duyguları olumlu duygulara yönelmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

Ö1: *“Az yazı yazma olduğu için kolaydı. Bu yüzden sevdim. Yabancı öğrenciler için bu çok iyi. Kısa yazı ve resim çizmek çok eğlenceli”*

Ö11: *“Resim çiziliyor olması çok hoşuma gitti. Resimler ile bir şeyleri anlatabiliyor olmak bence harika. Zihin haritası için eğlenceli derim.”*”

Ö17: *“Zihin haritası yaparken kendimi mağara insanları gibi hissettim ve baya eğlendim. Onlarda duvarlara resim yapmışlar ve bir şeyler anlatmışlar. Biz de kağıtlara yazdık, resim yaptık işaretler koyduk. Zevkli bir etkinlik.”*

Ö6: *“Zihin haritasını ilk yapacağım zaman biraz korktum. Boş bir sayfa vardı ve ne yapacağımı bilmiyordum ama sonra geçti.”*

Ö5: *“Özetleme yapmayı çok sevmiyordum çünkü aklıma yazacak şeyler gelmiyordu. Hikayemi okuduktan sonra yaptığım eğlenceli ve komik harita hikayeyi aklıma getirdi ve özetimi yazdım. Beni eğlendirdiği için mutluyum. Özeti de yazdırdığı için mutluyum.”*

Ö10: *“... haritayı ilk öğrendiğimde kötü olur diye endişelenmiştim ama sonraki çalışmalarda biraz daha kolay olmaya başladı bende sevmeye başladım.”*

Zihin Haritasının Okuduğunu Anlama Becerisine Ait Bulgular

Zihin haritası yönteminin okuduğunu anlamada becerisi hakkında etkilerini bu etkilerin ne yönde olduğunun sorulduğu görüşme sonucunda öğrencilerin verdiği yanıtlar aşağıda sıralanmıştır.

Ö8: *Zihin haritasını öğrendikten sonra evde okuduğum kitaplarda da harita yapmaya başladım. Sonra zamanla kitaplarımı daha hızlı bitirip zihin*

haritası yapmak istediğimi farkettim. Haritayı öğrenince daha çok kitap okumaya başlamak ailemi çok mutlu etti.

Ö12: Ben zihin haritasını anneme de öğrettim şimdi birlikte kitap okuyup haritalarımıza bakıyoruz. Herkese haritayı öğreteceğim çünkü eğlenceli vakit geçiriyor..

Ö3: Türkçe az bildiğim için kolay anlıyorum hikayeleri.

Ö14: Uzun hikaye okuduğumda hep baş kısmını unutuyordum. Zihin haritası ağacı yaparken birden unuttuğum aklıma geliyor.

Zihin Haritasının Özetleme Becerisine Etkisine Ait Bulgular

Çalışma grubu zihin haritası ile çalıştıktan sonra elde edilen görüşme sorularına özetleme becerilerini geliştirdiği daha kolay özet çıkarabildiklerini ve eski özetlerine göre daha güzel özet yazdıklarını ifade etmişlerdir.

Ö1: “Türkçe zor, özet zor ama mind map kolay. Testte çok soru çözdüm ve fazla yazı yazdım.”

Ö5: “Özetleme yaparken çizdiğim haritadan aklıma şeyler geldi. Özetime hemen yazdım ve güzel bir özet oldu bence.”

Ö3:” Bence özet ve zihin haritası çok benzer çünkü özet yazarken de aklında bir harita olmalı. Bu benim görüşüm tabiki. Bence özet çalışmasından önce harita yapmak kolaylaştırdı .”

Ö13: “Özete gereksiz şeyler yazılmaz ve zihin haritaya da gereksiz şeyler yapılmaz. Zihin haritası çizerken gerekli şeyleri düşündüm ve aklımda kalanları özete yazdım. Sonradan fark ettim artık daha kolay özet yazıyorum.”

Ö2: Özet yazmayı sevmiyordum zihin haritası yapınca haritaya bakarak özet yazmaya başlıyorum ve kolayca yazdığım için özet yazmayı artık seviyorum. Bana katkısı bu oldu bence.

Zihin Haritası Kullanırken Yaşanılan Zorluklara Yönelik Bulgular

Öğrencilerin zihin haritası kullanırken yaşadıkları zorluklara ait tablo ve öğrenci görüşleri aşağıda listelenmiştir.

Tablo 12. Zihin Haritası Kullanırken Yaşanılan Zorluklara Yönelik Öğrenci Görüşleri

	Frekans (f)
Zorlanma durumu yok	7
Renkli kalemlerin silinmemesi	6
Kağıdın küçük olması	2
Haritanın doldurulmaması	2
Uzun sürmesi	1

Tablo 12'ye bakıldığında sıklığa göre yaşanan zorluklar “zorlanma durumu yok”, “renkli kalemlerin silinmemesi”, “kağıdın küçük olması”, “haritanın doldurulmaması”, “uzun sürmesi” olarak sıralanmıştır. Öğrencilerin ifadeleri aşağıda belirtilmiştir:

Ö4: “Renkli kalemler evet çok zevkliydi ama yanlış yaptığım yerleri düzeltemedim.”

Ö16 : “Kağıdı yan şekilde tuttum yine de istediğim gibi olmadı. Aklımdakileri sığdıramadım. Daha büyük bir kağıt olsa iyi olurdu.”

Ö17: “Silinebilir kalemler olsaydı hataları silerdik.””

Ö6:” Zihin haritasını ilk kullanırken zorlandım çünkü ne yazacağımı ne çizeceğimi bilemedim.

Zihin Haritasını Diğer Derslerde Kullanmaya Yönelik Bulgular

Zihin haritası tekniğinin Türkçe dersi dışında kalan derslerde ve konularda kullanılabilirliği açısından öğrenci görüşleri ve frekans tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 13. Zihin Haritasını Farklı Derslerde ve Konularda Kullanmaya Yönelik Öğrenci Görüşleri

	Frekans (f)
Fen Bilimleri	6
Hayat Bilgisi	5
Yabancı Dil	4
Matematik	2

Ö14: Bu yıl gördüğümüz fen konuları bence çok güzel olur. Birçok parçası var dallara yerleştirebiliriz.

Ö15: Matematik dersinde bence zor olur ama hayat bilgisi ve fen bilimleri dersinde kullanılır diye düşünüyorum.

Ö18: Doğal afetler gibi konularla çalışma yapılırsa bence dikkat çekici olurdu. Sonra bunları sergileyip küçük sınıflara da zihin haritalarımızı tanıtabilirdik onlara da öğretirdik.

Ö7: Atatürk hakkında öğrendiğimiz bilgilerden oluşan bir harita yapabilirdik. Dalları yaptıkça aklımıza yeni bir bilgi gelirdi ve kağıdı doldururdu.

BÖLÜM V

5.TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde, zihin haritası yönteminin ilkökul 3. Sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama ve özetleme becerilerine etkisinin incelendiği araştırmada elde edilen bulgulara dayanarak nicel sonuçlar, nitel sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak ifade edilen öneriler bulunmaktadır.

Okuma, okurun gerek dilsel gerek sosyal gerekse zihinsel becerilerini geliştiren en önemli alanlardan birisidir (Güneş, 2012). İlkokulun ilk yıllarında öğrencilere okuma yazma becerileri kazandırılması hedeflenmektedir. İlk okuma yazma öğrenimi ile başlayan bu süreç okuduğunu anlama becerisinin geliştirilmesi ile devam etmektedir. Diğer öğrenmeler için ilk adım olan okuma, en hayati becerilerdendir. Bunun sebebi ise okumanın insan hayatında her zaman var olacak olan bir süreç olmasıdır. Okuma amaçları olan ve bu amaçlara göre yapılan bir eylemdir. Okumanın amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için okunan metin kadar metinde verilmek istenenlerin anlaşılması da bir o kadar önemlidir (Gel032). Burada devreye okuduğunu anlama stratejileri girmektedir. Öğretmenler tarafından sınıflarda kullanılması, öğretiminin yapılması bu stratejilerin daha kolay öğrenip kullanılmaya başlanacağı düşünülmektedir. Araştırmada ele alınan zihin haritası yöntemi bir okuduğunu anlama stratejisidir. Yapılan çalışmalar sonunda çalışma grubuna ait özetleme becerileri ve okuduğunu anlama başarı puanları son olarak zihin haritası yöntemine ait görüşlerine ait sonuçlar aşağıda tartışılmış, konuya ait öneriler verilmiştir.

Çalışma grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ve sonrasında yapılan okuduğunu anlama başarı testleri ve özetleme beceri puanları incelendiğinde deneysel çalışma sonucunda başarı düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama öncesi ve sonrası elde edilen bu başarı puanları katılımcıların uygulama öncesi yapılan ön test ve uygulama sonunda yapılan son test puan ortalamalarının istatistiksel analizden geçmesi sonucu gözlenmektedir. Çalışma grubundaki öğrencilerin hem okuduğunu anlama başarı testleri hem de özetleme beceri puanları iki metin türünde de son test lehine anlamlı bulunmuştur.

Zihin haritası yöntemi merkeze alınarak yürütülen araştırmanın bulguları incelendiğinde; çalışma öncesi uygulanan ön test okuduğunu anlama puanlar bilgilendirici metin için 13.11 iken hikaye edici metine ait puan ortalaması 14.05'tir. Zihin haritası tekniğiyle yapılan uygulama sonrası okuduğunu anlama son teste ait puan ortalaması hikâye edici metin türü için 17.88, bilgilendirici metin son test puan ortalaması 16.66 şeklindedir. Bu sonuç, zihin haritası yöntemi kullanmanın her iki metin türünde de okuduğunu anlama becerisini geliştirdiğini göstermektedir.

Zihin haritası yöntemi öğretimi yapılmadan önce öğrencilerin hikâye edici metin özet puan ortalamaları 36,27, bilgilendirici metine ait özet puan ortalamaları 7.50 şeklindedir. Öğrencilere zihin haritası yöntemi öğretilmiş ve 9 hafta boyunca yöntem ile çalışmalar yapılmıştır. Çalışmalar sonucu uygulanan son testler hikâye edici metine ilişkin özet son test puan ortalamaları 42,88 iken, bilgilendirici metine ilişkin özet son test puan ortalamaları 9.09 şeklindedir. Bu sonuç, zihin haritası yöntemi ile çalışmanın her iki metin türünde de özetleme becerisini son test lehine farklılaştırdığını ortaya koymuştur.

Az gören öğrencilerle yürütülen araştırmada elde edilen sonuçlar mevcut araştırmanın sonucu için anlamlıdır. Zihin haritası kullanarak özetleme yapan öğrencilerin özetleme becerilerinin geliştiği ek olarak okuduğunu anlama becerisine de katkıda bulunduğu ortaya koyulmuştur. İlkokul 4. sınıf öğrencileri ile yapılan çalışmada zihin haritası yönteminin okuduğunu anlama, özetleme ve hatırlama üzerinde ki etkisi incelenmiştir. Metin türlerinden bilgilendirici metni seçen araştırmacının çalışma sonucunda son test lehine anlamlı sonuçlar elde etmiştir. Bu sonuçlar ile eldeki mevcut çalışmanın bilgilendirici metinlere ait bulguları birbirini destekler niteliktedir (Aslan, 2006)

Yurt dışında yapılan bir çalışma da ise zihin haritası yönteminin ilk defa kullanan öğrencilerde etkili olduğu, bireysel öğrenmeyi teşvik ettiği gözlenmiştir. Çalışma da yöntemin bilgiyi kolay organize etmeye ve bu bilgileri özetlemeye yardımcı olması yöntemin öğrenciler tarafından ileri zamanlarda tercih edeceklerini ifade etmişlerdir (Wickramasinghe, Widanapathirana, Kuruppu, & Liyanage, 2011). Araştırmacı tarafından yapılan mevcut çalışmada zihin

haritasının özetleme becerisi üzerinde ki etkisi ile literatürde ki sonuçlar paralellik göstermektedir.

Araştırmanın nitel verilerine bakıldığında ise nicel veriler ile paralellik gösterdiği ve desteklediği görülmektedir. Zihin haritasıyla yapılan çalışmaya ilişkin olarak

“Zihin haritasının oluşturulmasına yönelik öğrenci görüşleri”,

“Zihin haritası oluştururken neler hissedildiğine yönelik öğrenci görüşleri”,

“Zihin haritası yönteminin okuduğunu anlama becerisine etkisine yönelik öğrenci görüşleri”,

“Zihin haritasının özetleme becerisine etkisine yönelik öğrenci görüşleri”,

“Zihin haritası oluştururken karşılaşılan zorluklara yönelik öğrenci görüşleri”,”

“Zihin haritasının diğer derslerde kullanılmasına ilişkin öğrenci görüşleri” şeklinde temalar ortaya çıkmıştır.

Açıklayıcı sıralı karma desenin nitel boyutunda deney grubu öğrencileriyle yapılan görüşmeler, hem araştırmanın nicel boyutunda gerçekleştirilen deneysel müdahalenin sonuçlarını değerlendirmede hem de ulaşılan bu sonuçların daha ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmasında önemli görülmektedir. Genel olarak bir değerlendirme yapıldığında yürütülen görüşmelerde deney grubunda yer alan öğrenciler araştırmanın nicel boyutunda hipotezleri test edilmek için yapılan istatistiksel analizleri doğrulayacak yönde görüş bildirmişlerdir. Bu durum araştırmadan elde edilen sonuçların daha güvenilir olmasını sağlamıştır. Çalışma grubu öğrencilerinin tamamı zihin haritası yöntemine ilişkin olumlu yönde görüş bildirmişlerdir. Görüşmeye katılan öğrenciler araştırma sırasında öğrendikleri zihinsel haritası yönteminin hem okuduğunu anlamada hem de özetleme becerisine faydalı olduğunu ve araştırmada kullanılan zihin haritası yöntemini beğendiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar zihin haritası oluşturmanın; okuduklarını daha iyi anlamalarını, hatırlamalarını kolaylaştırdığını, özet

yapmanın daha kolay olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmanın nicel boyutunda zihin haritası yöntemi öğretimi alan ve uygulayan çalışma grubu öğrencileri hikaye edici metni anlama, bilgilendirici metni anlama ölçeklerinde son teste göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermişlerdir. Görüşmeye katılan öğrenciler zihin haritası yönteminin okuduklarını daha iyi anlamaya yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler zihin haritası yöntemini öğrendikten sonra okuma sonrasında zihin haritasını oluştururken metni sürekli zihinlerinde hatırladıklarını böylece anlamalarının daha kolay hale geldiğini bildirmişlerdir. Bu durumla ilgili öğrencilerin görüşleri bizlere daha ayrıntılı bilgiler sunmaktadır. Özetleme becerilere açısından bakıldığında, araştırmada zihin haritası oluşturduktan sonra yapılan özetleme çalışmaları hem hikaye edici metinde hem de bilgilendirici metinde son teste göre anlamlı derecede farklılık göstermiştir. Sonuç olarak okuduğunu anlama becerisi gibi özetleme becerisinde de zihin haritası yöntemiyle çalışan öğrencilerin olumlu yönde bir gelişme gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Bazı katılımcılar zihin haritası yöntemini öğrendikten sonra okumayı daha fazla sevdiklerini, zihin haritası yöntemini ailelerine öğrettiklerini, evde okuma saatleri yaptıklarını, aynı metinler üzerinde yapılan zihin haritalarını birbirlerine göstererek üzerinde konuşmalar yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu görüşlerden yola çıkarak zihin haritası yönteminin okuduğunu anlamaya ve özetleme becerisine etkisi olduğu görülmektedir. Öğrenciler okuma stratejileri hakkında bilgilendirilmeli, zihin haritası oluşturmasında destek olunmalıdır.

Literatürde zihin haritası yönteminin nitel verilerine bakıldığında ise katılımcılar üzerinde pozitif etkiler olduğu çalışmalarda tespit edilmiştir. (Kan, 2012) yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin ilgi ile yöntemi kullandıkları, sevdikleri ve mutlu oldukları gözlenmiştir. Başka bir çalışmada Türkçe dersinde yöntemin etkisi araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara ek olarak zihin haritası yönteminin öğrencilerin yöntem sayesinde dersten daha fazla zevk aldıkları, derse katılımın arttığı tespit edilmiştir (Aydın, 2010). Benzer şekilde (Yaşar, 2006) tarafından yapılan çalışmada ise zihin haritası yöntemini kullanan öğrencilerin olumlu tutumlar geliştirdikleri ortaya konmuştur. Yurt dışında yapılan bir çalışma da ise zihin haritası yöntemini ilk defa kullanan öğrencilerde etkili olduğu, bireysel öğrenmeyi teşvik ettiği gözlenmiştir (Wickramasinghe, Widanapathirana, Kuruppu, & Liyanage, 2011)

Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen uygulama sırasında zihin haritası çalışmalarının öğrenciler tarafından hızlı kavrandığı ve sevildiğı gözlenmiştir. Renkli kalemler ve simgeler kullanıp resimler yapabilmeleri öğrencilerin dikkatlerini yoğunlaştırmalarına ve daha yaratıcı haritalar ortaya koymalarına izin vermiştir. Zihin haritası tekniğinin yapısı gereği bireye zđü oluşu çalışma grubunda ki öğrencilerin daha zgür davranmalarını sağlamıştır. Bu zgür düşünme öğrencilere farklı pencerelerden bakmayı kolaylaştırırken metinleri daha detaylı inceleme ve hatırlama düzeylerini arttırma gibi avantajlarda yardımcı olmuştur.

Sonuç olarak zihin haritası yönteminin hem bilgilendirici metinlerde he de hikaye edici metinlerde okuduğunu anlama ve özetleme becerilerinin ön teste göre pozitif yönde farklılık gösterdiğini söylemek mümkündür. Çalışma sürecinde toplanan veriler, bulgular ve sonuçlar göre önerilerden şu şekilde bahsedilebilir:

1. Zihin haritası yönteminin kullanılacağı çalışmalarda araştırmanın uygulama kısmına geçmeden evvel katılımcılara yöntemle alakalı bilgiler verilmeli, alıştırma uygulamaları yapılmalıdır.
2. Mevcut araştırma evrimii eğitim ortamında gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple zihin haritası yöntemi uzaktan eğitim derslerinde de sıkça kullanılabilir bir yöntem olarak görölmektedir. Araştırmacılar ve öğretmenler uzaktan eğitim derslerinde yöntemi kullanabilirler.
3. Zihin haritası yöntemi ile metin üzerinde çalışmalar yapmanın özetleme becerisini geliştirdiği görölmektedir. Sonuç olarak zihin haritası yöntemi kullanarak öğrencilerle özet çalışmalarının yapılması önerilmektedir.
4. Zihin haritası yöntemi ile metin üzerinde çalışmalar yapmanın okuduğunu anlama becerisini geliştirdiği görölmektedir. Öğrencilerle yapılan okuduğunu anlama becerisini geliştirme çalışmalarında zihin haritası yöntemi kullanılması önerilmektedir.
5. Araştırmada kullanılan metinler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okutulmasına karar verilen ders kitabından seçilmiştir. Yapılacak olan diğer araştırmalarda ders kitabı dışında farklı metinler tercih edilebilir.

6. Mevcut araştırmada öğrenciler zihin haritalarını kağıt ve renkli kalemler kullanarak oluşturmuşlardır. Zihin haritasının bilgisayar destekli programlar kullanarak oluşturulduğu çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ahmadi, M., & Gilakjani, A. (2012). Reciprocal Teaching Strategies and Their Impacts on English Reading Comprehension. *Theory and Practice in Language Studies*, 2053-2060.
- Akıncı, B. (2015). Zihin haritası kullanımının 6.sınıf öğrencilerinin akademik başarı, kalıcılık ve fene yönelik tutumlarına etkisi . (*Yüksek Lisans Tezi*). *Aksaray Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Akkaya, N., & Kırmızı, F. (2011). İlköğretimde Özetleme Staretilerinin Kullanımına İlişkin Nitel Bir Araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 267-277.
- Aktaş, Ö. (2012). İlköğretimde Kavram Ve Zihin Haritaları İle Desteklenmiş Fen ve Teknoloji Eğitiminin Öğrenme Ürünler, Üzerinde Etkileri. (*Yüksek Lisans Tezi*). *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir*.
- Akyol, H. (2005). *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aslan, A. (2006). "İlköğretim Okulu 4. Sınıf Öğrencilerinin Bilgilendirici Metinleri Anlama, Özetleme ve Hatırlama Becerileri Üzerinde Zihin Haritalarının Etkisi.
- Aydın, G. (2009). Zihin Haritalama Tekniğinin Dinlediğini Anlamaya Etkisi. *Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. Erzurum.
- Aydın, G. (2010). Zihin Haritalama Tekniğinin Dinlenenini Anlamaya ve Kalıcılığa Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*; 14 (2), 47-62.
- Aydın, G. (2010). Zihin Haritalama Tekniğinin Dinlenenini Anlamaya ve Kalıcılığa Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (2), 47-62.
- Aytaş, G. (2003). Okuma Gelişimde Çocuk Edebiyatının Rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları, TÜBAR-XIII-/2003-Bahar*, 156-157.
- Aytaş, G. (2005). Okuma Eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*.
- Balım, A. G., & Evrekli, E. (2010). Fen Ve Teknoloji Öğretiminde Zihin Haritası Ve Kavram Karikatürü Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Ve Sorgulayıcı Öğrenme Becerileri Algılarına Etkisi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*; Cilt:1; Sayı:2; ISSN 1308-8971, 76-98.
- Barnes, B. (2019). Transformative mixed methods research in South Africa: Contributions to social justice. *University of Johannesburg*; DOI:10.18772/22019032750.24, 303-316.
- Baydık, D. (2016). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yöntemi Destekli Zihin Haritası Tekniğinin Kullanılmasının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Ve Derse Karşı Tutumuna Etkisi. *Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı* . Elazığ.

- Beare, K. (2019). *Using a Mind Map for Reading Comprehension*.
<https://www.thoughtco.com/using-a-mind-map-for-reading-comprehension>. adresinden alındı
- Belet, Ş., & Yaşar, Ş. (2007). Öğrenme Stratejilerinin Okuduğunu Anlama ve Yazma Becerileri İle Türkçe Dersine İlişkin Tutumlara Etkisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama, Journal of Theory and Practice in Education, ISSN: 1304-9496*, , 69-86.
- Beydoğan, Ö. (2011). Zihin Haritası Destekli Bilişsel Hazırlığın Öğrencilerin Bilgilendirici Yazma Yeterliliği Üzerine Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), Cilt 12, Sayı 4*, 1-23.
- Birincioğlu, E. (2006). Üniversitelerin Hazırlık Sınıflarında Orta Düzeyli Üç Aşamalı Yaklaşım Modeli İçinde, Okuma Öncesi, Okuma Sırası ve Okuma Sonrası Etkinliklerinin Önemi Üzerine Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *Ankara Üniversitesi; Sosyal Bilimler Enstitüsü; Yüksek Lisans Tezi*. Ankara.
- Birincioğlu, E. (2006). Üniversitelerin Hazırlık Sınıflarında. Orta Düzeyli, Üç Aşamalı Yaklaşım Modeli İçinde, Okuma Öncesi, Okuma Esnası Ve Okuma Sonrası Etkinliklerinin Önemi Üzerine Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri. *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. Ankara.
- Brandner, R. (2015). *How to Improve Reading Comprehension with Mind Maps*. Whoos's Reading: <http://www.whoosreading.org> adresinden alındı
- Brandner, R. (2019, Nisan 18). *A Tribute to Tony Buzan, the Inventor of Mind Maps*. Mind Meister Web Sitesi: <https://www.mindmeister.com/blog/tony-buzan-tribute/> adresinden alındı
- Brinkmann, A. (2003). Graphical Knowledge Display- Mind Mapping and Concept Mapping as Efficient Tools in Mathematics Education. *Mathematics Education Review, 16*, 35-48.
- Brookbank, D., Grover, S., Kullberg, K., & Strawser, C. (1999). Improving Student Achievement through Organization of Student Learning. *ERIC Number: ED435094*, 187.
- Budd, J. (2004). Mind Maps As Classroom Exercises. *The Journal of Economic Education, ISSN: 0022-0485*, 35-46.
- Bulut, P. (2013, Ocak). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Ve Öğretmenlerinin Özetleme Stratejilerinin Belirlenmesi: Türkçe Dersi Örneği. *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi*. Ankara.
- Buzan, T. (1996). *The Mind Map Book*. New York: A Plume Book.
- Buzan, T. (2001). *Aklını En İyi Şekilde Kullan*. İstanbul: Arion Yayınevi.
- Bütüner, S. (2006). Açılar ve üçgenler konusunun ilköğretim 7.sınıf öğrencilerine Vee diyagramları ve zihin haritaları kullanılarak öğretimi . *Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü* .
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Byrnes, C. (2010). Mind Mapping. *Global Congress*. North America, Washington, DC: PA: Project Management Institute.
- Cengiz, S. (2020). 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Zihin Haritası Tekniğinin Kullanılmasının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Ders Yönelik Tutumlarına Etkisi. (*Yüksek Lisans Tezi*). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Creswell, J. (2017). *Research Design, Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches, Third Edition*. Nebraska: Amerika.
- Creswell, J., Klassen, A., Clark, V., & Smith, K. (2011). Best Practices for Mixed Methods. *Office of Behavioral and Social Sciences Research*, 1-36.
- Cuzick, J. (1985). *A wilcoxon-type test for trend*.
<https://doi.org/10.1002/sim.4780040112>: Statistic in Medicine: Wiley Online Library.
- Çıkrıkçı, S. (2004). İlköğretim Öğrencilerinde Özetleme Becerisinin Gelişimi. *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi*. Ankara.
- Çıkrıkçı, S. (2004). İlköğretim Öğrencilerinde Özetleme Becerisinin Gelişimi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi*. Ankara.
- Çöğmen, S. (2008). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kullandıkları Okuduğunu Anlama Stratejileri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*. Aydın.
- Daghistan, K. (2016). Mind Maps To Modify Lack Of Attention Among Saudi Kindergarten Children . *International Education Studies; Vol. 9, No. 4; ISSN 1913-9020 E-ISSN 1913-9039*, 245-256.
- Davey, L. (1991). *The application of case study evaluations. Practical Assessment, Research & Evaluation*. ISSN=1531-7714:
<https://scholarworks.umass.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1031&context=pape> adresinden ulaşılmıştır.
- Davies, M. (2011). Concept Mapping, Mind Mapping And Argument Mapping: What Are The Differences And Do They Matter? *High Education, DOI 10.1007/s10734-010-9387-6*, 279-301.
- Dawson, C. (2009). *Introduction to research methods: A practical guide for anyone undertaking a research project*. Oxford: : How to Books Ltd.
<https://pdfroom.com/> sayfasından alınmıştır.
- Deneme, S., & Demirel, Ö. (2012). Yabancı Dilde Yazma Becerisinin Gelişimden Özetleme Tekniğinin Öğretimi ve Başarıya Etkisi. *Dil Dergisi, Sayı: 157*, 49-64.
- Doğan, Y., & Özçakmak, H. (2014). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinlediğini Özetleme Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt/Volume: 11 Sayı/Issue: 28*, 153-176.

- Duke, N., & Pearson, P. (2002). Effective Practices for Developing Reading Comprehension. *International Reading Ass, USA*, DOI:10.1598/0872071774.10, 212-224.
- Duran, E., & Özdil, Ş. (2019). Metin Özetleme Becerisinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Eylem Araştırması: PQRST Tekniği. *Milli Eğitim Dergisi, Cilt: 48, Sayı: 221*, 215-230.
- Engin Kıdık, F. (2005). "Canlılar çeşitlidir" ünitesinin öğretilmesinde zihin haritalama tekniği kullanılarak geliştirilen yapılandırmacı öğretim yönteminin uygulanması ve geleneksel yöntemle karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Epçaçan, C. (2008). Okuduğunu Anlama Stratejilerinin Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenme Ürünlerine Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Doktora Tezi*. Ankara.
- Epçaçan, C. (2009). Okuduğunu Anlama Stratejilerine Genel Bir Bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 2, Sayı 6*, 207-223.
- Epçaçan, C. (2009). Okuduğunu Anlama Stratejilerine Genel Bir Bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 208-223.
- Eşmekaya, F. (2019). İhın haritası tekniğinin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasının akademik başarı ve kalıcılığa etkisi. *Niğde Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*.
- Evrekli, E. (2010). Fen ve teknoloji öğretiminde zihin haritası ve kavram karikatürü etkinliklerin öğrencilerin akademik başarılarına ve sorgulayıcı öğrenme beceri algılarına etkisi. *Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- Farrand, P., Hussain, F., & Hennesy, E. (2002). The efficacy of the 'mind map' study technique. *Medical Education. Sayı 36, DOI: 10.1046/j.1365-2923.2002.01205.x*, 426-431.
- Fidan, K. (2012). Fen Ve Teknoloji Dersinde Bilgisayar Destekli Zihin Haritası Oluşturmanın Öğrencilerin Akademik Başarısına, Tutumlarına Ve Kalıcılığa Etkisi. *Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. Elazığ.
- Fraenkel, J., Wallen, N., & Hyun, H. (2006). *How to Design and Evaluate Research in Education*. New York: Tc Mc Graw-Hill Companies ISBN: 978-0-07-809785-0.
- Frey, C. (2017). *Mind Map Your Way To A Successful Strategic Planning Day: Part 2*. Mind Mapping SoftWare Blog: <https://mindmappingsoftwareblog.com> adresinden alındı
- Gelb, M. (2002). *Düşünmenin Tam Zamanı*. İstanbul: Arıon Yayınevi.
- Gelen, İ. (2003). Bilişsel Farkındalık Stratejilerinin Türkçe Dersine İlişkin Tutum,Okuduğunu Anlama Ve Kalıcılığa Etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Doktora Tezi*. Adana.

- Gilakjani, A., & Sabouri, N. (2016). How Can Students Improve Their Reading Comprehension Skill? *Journal of Studies in Education, ISSN 2162-6952, Vol. 6, No. 2, 229-240.*
- Golinkoff, R. (1975). A Comparison of Reading Comprehension Processes in Good and Poor Comprehenders. *Reading Research Quarterly, Vol 11, No 4, 623-659.*
- Goodnough, K., & Woods, R. (2002). Student and Teacher Perceptions of Mind Mapping: A Middle School Case Study. *American Educational Research Association Annual Meeting, (s. 2-17). New Orleans.*
- Gribbons, B., & Herman, J. (1996). True and Quasi-Experimental Designs. *Practical Assessment, Research, and Evaluation, Vol. 5 [1996], Art. 14; ISSN=1531-7714, 1-3.*
- Güldenöglü, B. (2008). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerde Okuduğunu Anlama Becerilerinin Geliştirilmesi. *Özel Eğitim Dergisi, 9 (2), 51-63.*
- Güneş, F. (2012). Okuma ve Zihni Yönetme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 9, Sayı 18, 1-15.*
- Güngör, A. (2005). Altıncı, Yedinci Ve Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Stratejilerini Kullanma Düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (28), 101-108.*
- Gür, H., & Bütüner, S. (2006). Development of the Attitude Scale toward Mind Mapping Technique Which Is Used In Mathematics Class. *Elementary Education Online, 5(2), 61-74.*
- Gür, H., & Bütüner, S. (2008). Açılar ve Üçgenler Konusunun Anlamli Öğrenme Araçlarından V Diyagramları Ve Zihin Haritaları Kullanılarak Öğretimi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED), Cilt 2, Sayı 1, 1-18.*
- Holland, B., Holland, L., & Davies, J. (2004). An investigation into the concept of mind mapping and the use of mind mapping software to support and improve student academic performance. *Learning and Teaching Projects.*
- Kahveci, G. (2004). Az Görenlerde Zihin Haritası Yöntemi İle Özet Çıkarmanın Okuduğunu Anlamaya Etkisi. *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Ankara.*
- Kan, A. Ü. (2012). Sosyal bilgiler dersinde bireysel ve grupla zihin haritası oluşturmanın öğrenci başarısına, kalıcılığa ve öğrenmedeki duyuşsal özelliklere etkisi. *Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*
- Kanmaz, A. (2012). Okuduğunu Anlama Stratejisinin Kullanımının, Okuduğunu Anlama Becerisi, Bilişsel Farkındalık, Okumaya Yönelik Tutum ve Kalıcılığa Etkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi. Aydın.*
- Karaçalı, H. (2012). 7. sınıf öğrencilerinin zihin haritasında Türk Dünyası algısı. *Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*

- Karatay, H. (2007). İlköğretim Türkçe Öğretmen Adaylarının Okuduğunun Anlama Becerileri Üzeine Bir Alan Araştırması . *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi*. Ankara.
- Karatay, H. (2007). Öğretmen Adaylarının Okuduğunu Anlama Becerileri Üzerine Bir Alan Araştırması. *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi*. Ankara.
- Karatay, H. (2009). OKUMA STRATEJİLERİ BİLİŞSEL FARKINDALIK ÖLÇEĞİ. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi – Journal of Social Sciences Cilt / Volume: 2009-2 Sayı / Issue: 19*.
- Keleş, O. (2021). Fen Bilimleri Dersinde Zihin Haritası Kullanımının İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Başarılarına, Bilimsel Süreç Becerilerine, Tutumlarına ve Bilişsel Yüklerine Etkisi. Elazığ.
- Kırmızı, F. S. (2006). İlköğretim 4. Sınıf Türkçe Öğretiminde Çoklu Zeka Kuramına Dayalı İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Erişi, Tutumlar, Öğrenme, Stratejileri ve Çoklu Zeka Alanları Üzerindeki Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Doktora Tezi*. İzmir.
- Lesoin, G. (2021, 06 29). *How to Make a Book Summary with a Mind Map? - An Easy Guide*. wondershare: <https://www.edrawsoft.com/mindmaster/how-make-book-summary-mind-map.html> adresinden alındı
- Long, D., & Carlson, D. (2011). Mind the Map: How Thinking Maps Affect Student Achievement. *Networks: An Online Journal Of Teacher Research; Volume 13, Issue 2, 1-7*.
- Maltepe, S., & Gültekin, H. (2017). Zihin Haritası Tekniğinin Ortaokul Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama ve Yazma Becerilerine Etkisi. *HAYEF: Journal of Education DOI: 10.26650/hayef.2017.14.2.0008, 79-92*.
- MEB, T. (2019). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB Basımevi.
- Mento, A. (1999). Mind mapping in executive education: Applications and outcomes. *Article in Journal of Management Development* .
- Merriam, S. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Educations*. California: : Jossey-Bass.
- Okur, S., & Karatay, H. (2012). Öğretmen Adaylarının Öyküleyici ve Bilgilendirici Metinleri Özetleme Becerileri. *The Journal of Academic Social Science Studies, The Journal of Academic Social Science Studies, olume 5 Issue 7, 399-420*.
- Özdemir, A., Alabeyoğlu, A., & Balbal, K. (2017). Dörtgenler Konusunun Zihin Haritalama Tekniğiyle Öğretimi. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 45-51*.
- Özdil, Ş. (2019). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Metin Özetleme Becerilerinin Geliştirilmesi. *Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*. Uşak.

- Paris, S. (2010). Developing Comprehension Skills. *Department of Psychology*.
- Patton, M. (2005). *Qualitative Research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.
- Pollard, E. (2010). Meeting the Demands of Professional Education: A Study of Mind Mapping in a Professional Doctoral Physical Therapy Education Program. *Unpublished Dissertation for Doctor of Philosophy, Capella University*.
- Seyman, B. (2017). *Zihin Haritası Tekniği ve Yararları*. Hukuk Haritaları: <https://www.hukukharitalari.com/zihin-haritasi-nedir-yararları/> adresinden alındı
- Sidekli , S., & Yangın, S. (2005). Okuma Güçlüğü Olan Öğrencilerin Okuma Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Uygulama. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 11*, 392-413.
- Sönmez, Y. (2017). Sesli Düşünme Stratejisinin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Becerilerine Etkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. Bartın .
- Stahl, K. (2004). Proof, Practice, and Promise: Comprehension Strategy strategy Instruction In The Primary Grades. *The Reading Teacher 57(7)*, 598-609.
- Sulak, S., & Süğümlü, Ü. (2019). *Türkçe Öğretiminde Strateji Yöntem ve Teknikler*.
- Şahin, İ. (2012). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Hikaye Edici Metinlerde Özetleme ve Ana Fikir Bulma Becerileri Üzerinde Hikaye Haritalarının Etkisi. *Akdeniz Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / İlköğretim Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*.
- Şen, E. (2012). Zihin Haritası Tekniğinin Güzel Sanatlar Ve Spor Liselerindeki Keman Derslerinde Öğrencilerin Bilişsel Ve Devinimsel Becerilerinin Geliştirilmesine Etkisi. *Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi*. İstanbul.
- Şen, E. (2012). Zihin Haritası Tekniğinin Güzel Sanatlar ve Spor Liselerindeki Keman Derslerinde Öğrencilerin Bilişsel Ve Devinimsel Becerilerinin Geliştirilmesine Etkisi. *Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi*. İstanbul.
- Tağa, T. (2013). İlköğretim 7. sınıf Türkçe dersinde kullanılan zihin haritası tekniğinin öğrencilerin yazma becerilerine etkisi. (*Yüksek Lisans Tezi*). *Necmettin Erbakan Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü* .
- Tankersley, K. (2003). *Threads of Reading: Strategies for Literacy Development*. Alexandria, VA: Association for Supervision & Curriculum Development.
- Tavşanlı, Ö. (2014). Grafik Örgütleyicilerin İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Başarıları Üzerine Etkisi . *Akdeniz Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / İlköğretim Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*. Antalya.
- Trevino, C. (2005). Mind mapping and outlining: Comparing two types of graphic organizers for learning seventh- grade life science. *Unpublished Dissertation of Doctor of Philosophy, Texas Tech University*,.

- Tucker, J., Armstrong, G., & Massad, V. (2010). Profiling a mind map user: a descriptive appraisal. *Journal of Instructional Pedagogies*, 1-13.
- Uysal , H. (2018, Ocak). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Zihin Haritası Yönyemi İle Hikaye Yazma Becerilerinin Geliştirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*. Muğla.
- Uzun, O., & Karatay, H. (2019). Seçici Dinleme Stratejisinin Öğretimi ile Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğinin Not Alma ve Özetleme Becerilerinin Geliştirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi, Cilt: 48 Sayı: 1, 9-30*.
- Wickramasinghe, A., Widanapathirana, N., Kuruppu, O., & Liyanage, I. (2011). Effectiveness of mind maps as a learning tool for medical students.
- Wixson, K., Peters, C., Weber, E., & Roeber, E. (1987). New Directions İn Statewide Reading. *The Reading Teacher, 40(8)*, 749-755.
- Wolcott, H. (1990). *On Seeking--and Rejecting--Validity in Qualitative Research," pp. 121-173 in Elliot W. Eisner and Alan Peshkin, eds., Qualitative Inquiry in Education: The Continuing Debate*. New York: Teachers College Press.
- Yaşar, I. (2006). Fen Eğitiminde Zihin Haritalama Tekniğiyle Not Tutmanın Kavram Öğrenmeye ve Başarıya Etkisi. *Marmara Üniversitesi, İlköğretim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul.
- Yetkiner, A. (2011). İlköğretimde ingilizce öğretiminde zihin haritası kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına, tutumlarına ve kalıcılığa etkisi. *Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- Yılmaz, M. (2008). Türkçede Okuduğunu Anlama Becerilerini Geliştirme Yolları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Cilt :5 , Sayı: 9, 131-139*.
- Yin, R. (1998). *Case Study Research Design and Methods Fourth Editions*. Nashville: Sage Publications, Inc.
- Ziyan, P. (2010). Promoting E-learners' Self-monitoring with Mind. *Proceedings of the Third International Symposium on Computer Science and Computational Technology(ISCST '10)*, (s. (s.109-111)). Jiaouzo, China.

EKLER

Ek 1. Cirit Oyunu Metni ve Okuduğunu Anlama Soruları

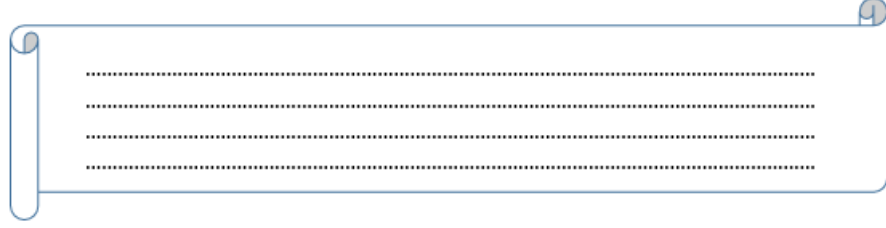
Cirit, iki takımın at koşturup birbirine değnek atmasıyla oynanan bir oyundur. Geleneksel spor dallarımızdan en heyecanlısı olan cirit, eski canlılığı ile yaşatılmaya çalışılmaktadır. Orta Asya'dan geldiği şekli ile nesilden nesile aktarılmıştır. Bu ata yadigârı sporumuz yabancıların da büyük ilgisini çekmektedir. Cengiz Han zamanında Anadolu'ya geldiği tahmin edilen bu spor, ülkemizin birçok yoresinde oynanmaktadır. Cirit oyununda iki takım bulunur. Bu takımlar yetmiş ile yüz yirmi metre genişliğindeki alanda karşılıklı olarak konumlanır. Takımlar alanın en gerisinde altışar, sekizer veya on ikişer kişi olarak dizilir. Ciriti rakibine isabet ettiren ciriti, takımına bir sayı kazandırır. Eğer ciriti, attığı ciriti rakibine değil de ata isabet ettirmişse bir sayı kaybeder. Ciriti karşı taraf oyuncusundan kendisini sakınmak için çeşitli hareketler yapar. Atın sağına, soluna, karnının altına, boynuna yatar. Cirit oyununda, sopaların uçları silindir şeklinde kesilerek yuvarlak hale getirilir. Sopaların kabukları yontulur. Bu, isabet halinde yaralanmaya karşı alınan bir önlemdir.

Cirit oyunu düğünlerde, önemli günlerde, Pazar yerlerinde ve panayırılarda oynanır. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde bu oyun hala oynanmaktadır.

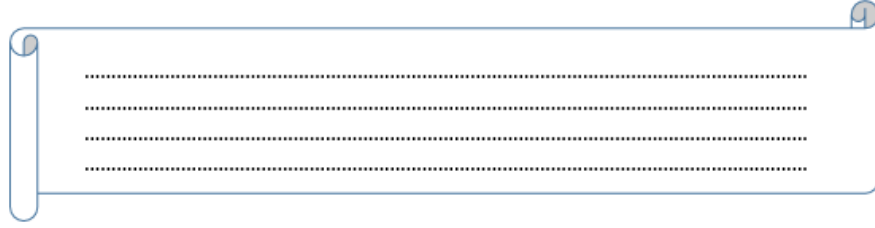
Dr. Lütfi SEZEN

Cirit Oyunu Okuduğunu Anlama Soruları

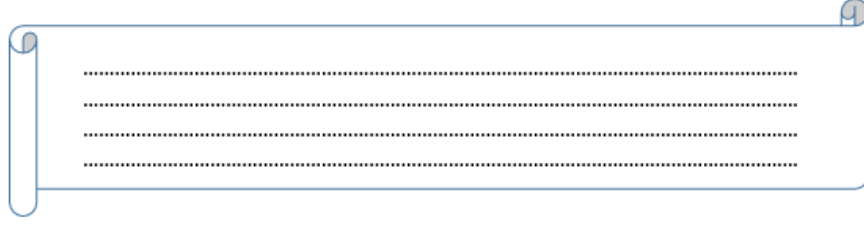
1)Cirit oyunu Anadolu'ya nereden gelmiştir?

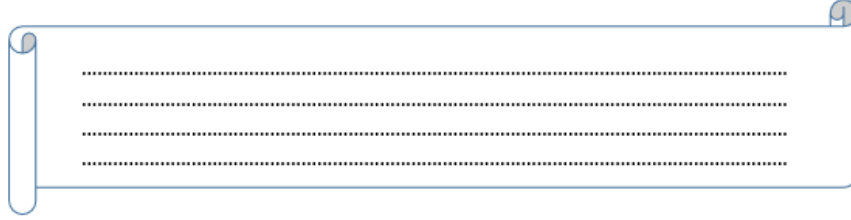
2)Cirit oyununda sayı kazanmak için ne yapmak gereklidir?

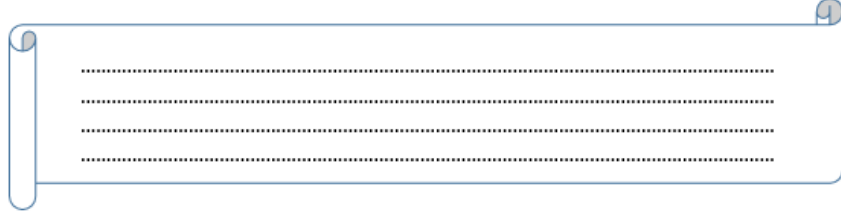
3)Cirit oyununda sopaların uçlarının yontulmasının sebebi nedir?

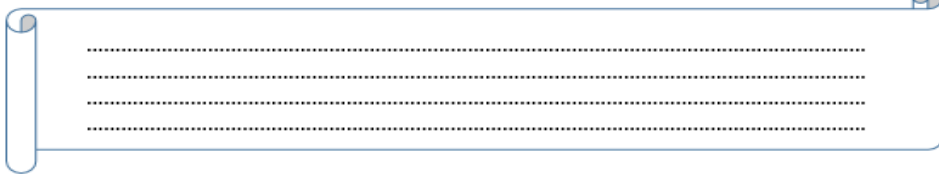
4)Cirit oyunu nerelerde oynanır?

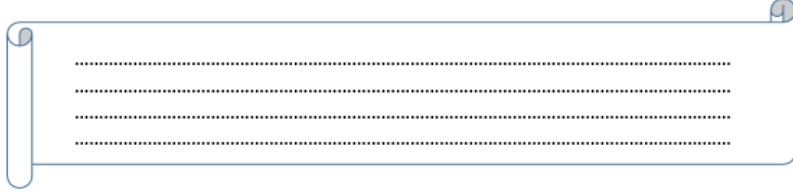
5)İyi bir cirit oyuncusunda bulunması gereken özellikler sizce hangi özelliklerdir?

6) Cirit oyununda sayı kaybettiren durum/durumlar nelerdir?

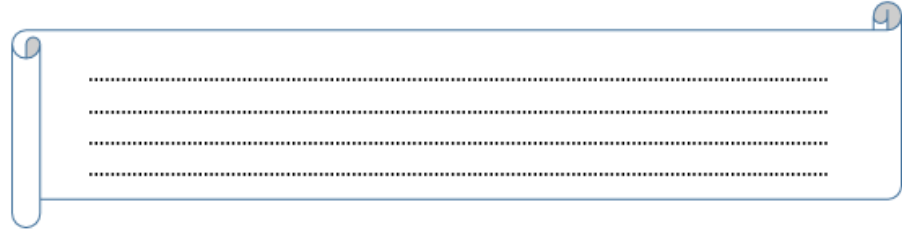
7) Cirit gibi ata sporlarının günümüzde halen oynanıyor olmasının sebebi ne olabilir?

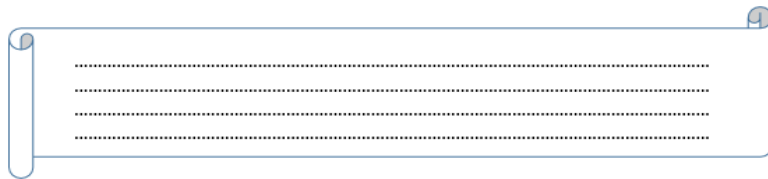
8) Aşağıdakilerden hangisi ata sporlarımızdan değildir?

- A) At biniciliği
- B) Güreş
- C) Futbol
- D) Matrak

9) Cirit sporunun unutulmaması gerektiğini düşünüyor musunuz? Neden?

10) Cirit oyununda kendinizi korumanız için bir araç verilecek olsa hangi aracı seçersiniz? Neden?

Ek 2. Kral ve Tohum Metni ve Okuduğunu Anlama Soruları

Bir zamanlar ülkelerden birinde yaşlı bir kral varmış. Bu kralın çocuğu yokmuş. Kral yaşlandıkça kendi yerini kime bırakabileceğini düşünmeye başlamış. İyiliksever, dürüst ve doğrulardan asla sapmayan biri kendisinden sonra kral olsun istiyormuş. Bunun için şöyle bir yol izlemiş. Adamları ülkedeki bütün erkek çocuklarına birer çiçek tohumu dağıtmış. Kral da bu tohumlardan çıkacak çiçekler arasında en güzel hangisi olursa kendisinden sonra çiçeği yetiştirenin kral olacağını ilan etmiş.

Bu çocuklardan biri de Jack'miş (Cek). Jack(Cek), kralın verdiği tohumu saksıya dikmiş; ama uzunca bir süre beklemesine rağmen saksıda çiçek açmamış. Annesi belki de yanlış bir saksıya diktiği için çıkmayacağını söyleyince de tohumu yeni bir saksıya, başka türlü bir toprağa dikmiş; ama nafile, yine hiçbir bitki yetişmemiş, çiçek açmamış.

Sonunda kralın söylediği gün gelmiş. Ülkenin bütün çocukları rengârenk, birbirinden güzel çiçeklerle kraliyet sarayının önünde sıraya dizilmişler. Ellerinden çiçek olmayan yalnızca Jack(Cek) varmış. Jack(Cek), elinde boş saksı, öylece duruyormuş. Kral çocukları tek tek dolaşmış çiçeklerine bakmış kimini bir iki sözle övmüş ama yoluna devam etmiş. Jack'in (Cek) yanına gelince onun boş saksısına bakıp:

-Çocuğum, senin saksında çiçek yok ki!

-Evet kralım, maalesef benim tohumum büyümedi!

Bu cevap üzerine yaşlı kral küçük Jack'i(Cek) kucaklamış ve bundan böyle kendisini evlat edineceğini, kendisinden sonra da onun kral olacağını duyurmuş. Meydandakiler bu işe bir anlam verememişler. "Bunca güzel çiçek varken nasıl olur da saksısı boş olan bir çocuk veliaht ilan edilir!" diye birbirlerine sormuşlar. Ahalinin merakını kral şu açıklamayla gidermiş:

-Benim dağıttığım çiçek tohumlarının hepsi daha önce sıcak sudan geçirilmişti, yani hiçbirinden çiçek çıkma ihtimali yoktu ama sadece bu çocuk gerçeği bana olduğu gibi anlattı; işte bu yüzden benden sonra o kral olacak.

Eric MADDERN-Poul HESS

Çeviren: Dilnaz Ünal

Kral ve Tohum Okuduğunu Anlama Soruları

1)Kral yerine geçecek kişinin nasıl birisi olmasını istiyormuş?

.....
.....
.....
.....

2)Kral yerine geçecek kişiyi seçmek için nasıl bir yol izliyor?

.....
.....
.....
.....

3)Jack'in (Cek) saksısında neden çiçek çıkmamış?

.....
.....
.....
.....

4)Kral neden kendi yerine Jack'i (Cek) seçmiştir?

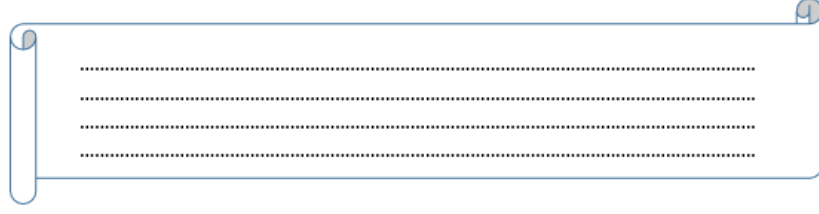
A) Jack (Cek) dürüst davranıp açmayan çiçek tohumu getirdiği için seçmiştir.

B) Jack'in (Cek) çiçeği diğer çocuklardan daha güzel olduğu için seçmiştir.

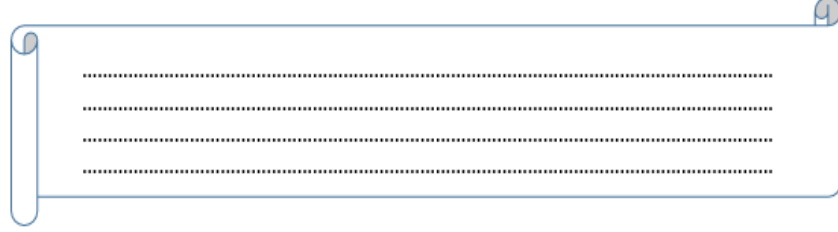
C)Jack (Cek) iyi bir çocuk olduğu için seçmiştir.

D) Kral Jack'in (Cek) iyi bir kral olacağını düşünmüştür.

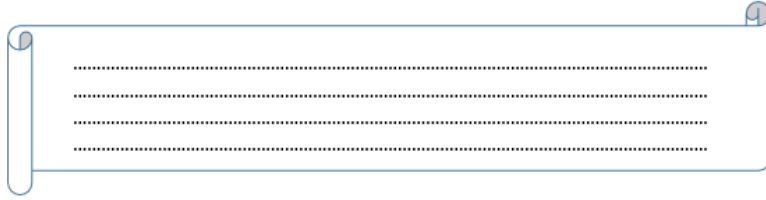
5) Kral rengârenk çiçeklerle gelen topluluğu gördüğünde ne düşünmüş olabilir?

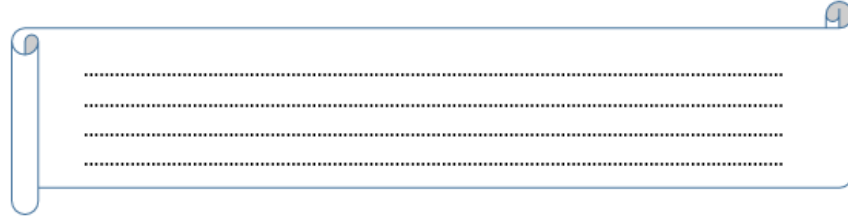
6) Siz kral olsaydınız yerinize gelecek kişiyi nasıl belirlerdiniz?

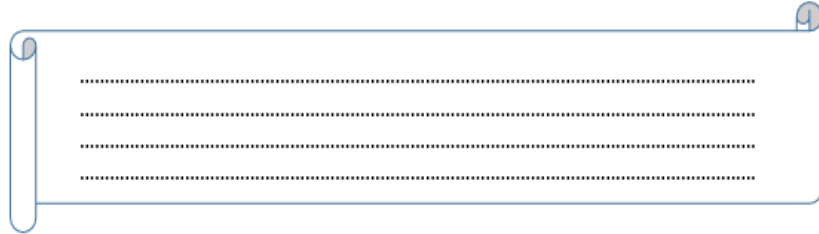
7) Kral Jack(Cek) yerine başka bir çocuk seçseydi, yeni kral nasıl birisi olurdu?

8) Metine yeni bir başlık verecek olsanız bu başlık ne olurdu?

9) Okuduğunuz metnin konusunu aşağıya yazınız.

10) Okuduğunuz “Kral ve Tohum” adlı metnin ana fikri yani bize vermek istediği mesaj nedir? Aşağıya yazınız.

Ek 3. Hikâye Edici Metinler İçin Özet Değerlendirme Formu

	Yetersiz(0)	Kısmen Yeterli(1)	Yeterli(2)	Yeterli(3)
İçeri k Boyutu				
1.Özete uygun bir başlık yazılmıştır.	*Yazılmamıştır *Evet, ancak konuyla ilişkili değildir.	Konuyla kısmen ilişkilidir.	Konuyla tamamen ilişkilidir.	
2.Ana fikir belirtilmiştir.	*Belirtilmemiştir. *Evet, ancak konuyla ilişkili değildir	Konuyla ilişkili ancak tam olarak ifade edilmemiştir.	Var, tam ve doğru olarak ifade edilmiştir.	
3.Yardımcı fikirlere yer verilmiştir.	*Yer verilmemiştir *Evet, ancak konuyla ilişkili değildir.	Bir kısmına yer verilmiştir.	Tamamına yer verilmiştir.	
4.Özet konunun akışına uygun yazılmıştır .	Konunun akışına Uygun yazılmamıştır.	Konunun akışına kısmen uygun yazılmıştır.	Konunun akışına tamamen uygun yazılmıştır.	
5.Konuya bağlı kalınmıştır	Konuya bağlı kalınmamıştır.	Konuya kısmen bağlı kalınmıştır.	Konuya tamamen bağlı kalınmıştır.	
6.Özet yazarken özetleme stratejileri kullanılmıştır.	Hiçbir strateji kullanılmamıştır	1 ila 3 strateji kullanılmıştır.	3'ten fazla strateji kullanılmıştır.	
Biçim Boyutu				
7.Özet yazarken paragraf(lar) yapılmıştır .	*Yapılmamıştır *Evet, ancak hiçbiri doğru yerde yapılmamıştır.	Doğru yerlerde yapılmış, ancak özete tamamı için yapılmamıştır.	Özete tamamında ve doğru yerlerde yapılmıştır.	
8.Noktalama işaretleri ve imla kurallarına dikkat edilmiştir	10'dan çok hata vardır.	1-10 arası hata vardır.	Hiç hata yapılmamıştır	
9.Özet orijinal metinden kısadır	10.Sayfa düzeni estetik ve okumayı kolaylaştıracak	Evet, önemli bilgiler ve ana fikir özete kısmen vardır.	Evet, önemli bilgiler ve ana fikir özete vardır.	

	şekilde düzenlenmiştir			
10.Sayfa düzeni estetik ve okumayı kolaylaştıracak şekilde düzenlenmiştir	Kelimeler ve satırlar arası boşluklar, kenar boşlukları ve paragraf girişleri yapılmamış ya da tamamı yanlış yerlerde yapılmıştır	Kelimeler ve satırlar arası boşluklar, kenar boşlukları ve paragraf girişleri kısmen iyi ayarlanmıştır.	Kelimeler ve satırlar arası boşluklar, kenar boşlukları ve paragraf girişleri iyi ayarlanmıştır.	
Dil ve Anlatım Boyutu				
11.Cümleler arasında kip (zaman ve şahıs) uyumu vardır	Uyum yoktur.	Kısmen vardır.	Tamamen vardır.	
12.Giriş cümlesi uygun olarak Düzenlenmiştir	Konuya uygun değildir.	Konuya kısmen uygundur.	Konuya tamamen uygundur.	
13.Özetin anlamı açıktır.	Anlatım açık değildir.	Anlatım kısmen açıktır.(Bazı sözcükler uygun yerde ve anlamda kullanılmış,noktalama işaretleri kısmen yerli yerinde kullanılmıştır).	Anlatım açıktır (Bütün sözcükler uygun yerde ve anlamda kullanılmış, Noktalama işaretleri yerli yerinde kullanılmıştır).	

14.Özetin anlatımı yalındır.	Anlatım yalın değildir.	Anlatım kısmen yalındır.(Bazı yerlerde dolambaçlı anlatım yapılmıştır)	Anlatım yalındır (Anlatım süsten uzak ve dolambaçsızdır).	
15.Özetin anlatımı akıcıdır	Anlatım akıcı değildir.	Anlatım kısmen akıcıdır(Evet ancak bazı anlatım bozuklukları ve mantıksal kopukluklar var)	Anlatım akıcıdır (Hiçbir anlatım bozukluğu ve mantıksal kopukluk yok)	
16.Geniş zaman ifadeleri kullanılarak yazılmıştır.	Geniş zaman ifadeleri kullanılarak yazılmamıştır.	Özet kısmen geniş zaman ifadeleri kullanılarak yazılmıştır.	Özetin tamamı geniş zaman ifadeleri kullanılarak yazılmıştır.	
Hikâye edici metin yapısı Boyutu				
17.Sahneye (yer, zaman, fiziksel çevre) ilişkin bilgiler özetinde yer almaktadır.	Sahne unsurlarının hiçbiri yoktur.	Sahne unsurları kısmen vardır.	Sahne unsurlarının tamamı vardır.	
18.Ana ve yardımcı karakterler özetinde yer almaktadır.	Hiçbir karakter yer almamaktadır.	Ana ve yardımcı karakterler kısmen yer almıştır	Ana ve yardımcı karakterlerin tamamı yer almıştır.	
19.Hikâyenin nasıl başladığı özetinde belirtilmiştir.	*Hayır *Belirtilmiş ancak doğru değildir.	Kısmen belirtilmiştir.	Tam olarak belirtilmiştir.	
20.Hikâyedeki problem özetinde ortaya konmuştur.	*Hayır *Var, ancak doğru değildir	Var, ancak açıkça ifade edilmemiştir	Açık ve doğru olarak ifade edilmiştir.	
21.Problemin nasıl çözüldüğü (çözme teşebbüsleri) özetinde belirtilmiştir.	*Hayır *Var, ancak doğru değildir.	Bir kısmı vardır.	Bir kısmı vardır.	
22.Hikâyenin sonuç bölümü özetinde yer almaktadır.	*Hayır *Var, ancak doğru değildir.	Var, ancak açıkça ifade edilmemiştir.	Açık ve doğru olarak ifade edilmiştir.	
23.Hikâye karakterinin/karakterlerinin tepkisi özetinde yer	*Hayır *Var, ancak doğru	Var, ancak açıkça ifade edilmemiştir.	Açık ve doğru olarak ifade edilmiştir.	

almaktadır.	değildir.			
Toplam				

Ek 4. Bilgi Verici Metinler İçin Özet Değerlendirme Formu

	Yeter siz(0)	Kıs men Yeterli(1)	Yeter li(2)	uan
İçerik Boyutu				
1.Özete uygun bir başlık yazılmıştır.	* Yazılmamıştır. *Evet ancak konuyla ilişkili değildir.	Konuyla kısmen ilişkilidir.	Konuyla tamamen ilişkilidir	
2. Ana fikir belirtilmiştir.	*Belirtilmemiştir. *Evet ancak konuyla ilişkili değildir.	Konuyla ilişkili ancak tam olarak ifade edilmemiştir.	Tam ve doğru olarak ifade edilmiştir.	
3. Yardımcı fikirlere yer verilmiştir.	*Yer verilmemiştir. *Evet ancak konuyla ilişkili değildir.	Bir kısmına yer verilmiştir.	Tamamına yer verilmiştir.	
4.Özet konunun akışına uygun yazılmıştır.	Konunun akışına uygun yazılmamıştır.	Kısmen uygun yazılmıştır.	Tamamen uygun yazılmıştır.	
5.Konuya bağlı kalınmıştır.	Konuya bağlı kalınmamıştır.	Konuya kısmen bağlı kalınmıştır.	Konuya tamamen bağlı kalınmıştır.	
6.Özet yazarken özetleme stratejileri kullanılmıştır.	Hiçbir strateji kullanılmamıştır.	1 ila 3 strateji kullanılmıştır.	3'ten fazla strateji kullanılmıştır.	
Biçim Boyutu				
7.Özet yaparken paragraf(lar) yapılmıştır.	*Yapılmamıştır. *Evet ancak hiçbiri doğru yerde kullanılmamıştır.	Doğru yerlerde yapılmış, ancak özete tamamı için yapılmamıştır.	Özete tamamlanmış ve doğru yerlerde yapılmıştır.	
8.Noktalama işaretleri ve imla kurallarına dikkat edilmiştir.	10'dan çok hata vardır.	1-10 arası hata vardır.	Hiç hata yoktur.	
9.Özet orijinal metinden kısadır.	*Kısa değildir. *Evet ancak önemli bilgiler ve ana fikir özette yoktur.	Önemli bilgiler ve ana fikir özette kısmen mevcuttur.	Önemli bilgiler ve ana fikir özette mevcuttur.	

10. Sayfa düzeni estetik ve okumayı kolaylaştıracak şekilde düzenlenmiştir.	Kelimeler ve satırlar arası boşluklar, kenar boşlukları ve paragraf girişleri yapılmamış ya da yanlış yerlerde yapılmış.	Kelimeler ve satırlar arası boşluklar, kenar boşlukları ve paragraf girişleri kısmen iyi ayarlanmıştır .	Kelimeler ve satırlar arası boşluklar, kenar boşlukları ve paragraf girişleri iyi ayarlanmıştır.	
Dil ve Anlatım Boyutu				
11.Cümleler arasında kip(zaman ve şahıs) uyumu vardır.	Uyum yoktur.	Kısmen uyum vardır.	Tamamında uyum vardır.	
12.Giriş cümlesi uygun olarak düzenlenmiştir.	Konuya uygun değildir.	Konuya kısmen uygundur.	Konuya tamamen uygundur.	
13.Özetin anlatımı açıktır.	Anlatım açık değildir.	Anlatım kısmen açıktır.(Bazı sözcükler uygun yerde ve anlamda kullanılmış, noktalama işaretleri kısmen yerli yerinde kullanılmıştır).	Anlatım açıktır.(Bütün sözcükler uygun yerde ve anlamda kullanılmış, noktalama işaretleri yerli yerinde kullanılmıştır).	
14.Özetin anlatımı yalındır.	Anlatım yalın değildir.	Anlatım kısmen yalındır.(Bazı yerlerde dolambaçlı anlatım yapılmıştır.)	Anlatım yalındır.(Anlatım süsten uzak ve dolambaçsızdır.)	
15.Özetin anlatımı akıcıdır.	Anlatım akıcı değildir.	Anlatım kısmen akıcıdır.(Evet ancak bazı anlatım bozuklukları ve mantıksal kopukluklar vardır.)	Anlatım akıcıdır.(Hiçbir anlatım bozukluğu ve mantıksal kopukluk yoktur.)	
16. Geniş zaman ifadeleri kullanılarak yazılmıştır.	Geniş zaman ifadeleri kullanılarak yazılmıştır.	Özet kısmen geniş zaman ifadeleri kullanılarak yazılmıştır.	Özetin tamamı geniş zaman ifadeleri kullanılarak yazılmıştır.	

Bilgi Verici Metin Yapıcı Boyutu				
17. Metnin kim ya da ne hakkında olduğunu(metnin konusu) özette belirtilmiştir.	*Belirtilmemiştir. *Var, ancak yanlış ifade edilmiştir.	Var ancak açıkça ifade edilmemiştir.	Var ve açıkça ifade edilmiştir.	
18. Metinle ilgili anahtar(önemli) kelime ve kavramlara özette yer verilmiştir.	Yer verilmemiştir.	Kısmen yer verilmiştir.	Tamamına yer verilmiştir.	
19. Yazarın bilgiyi organize etme şekli özete yansıtılmıştır(Tanımlama, kronolojik,sıralama,karşılaştırma-kıyaslama,problem çözme, sebep-sonuç ilişkisi.)	Yansıtılmamıştır.	Kısmen yansıtılmıştır.	Özetin tamamında ve doğru olarak yansıtılmıştır.	
20. Yazarın amacı özette yer almıştır.	*Yer almamaktadır. *Var, ancak doğru değildir	Var, doğru ancak açıkça ifade edilmemiştir	Var, doğru ve açıkça ifade edilmiştir.	
Toplam				

Ek 5. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1. Zihin haritasının nasıl oluşturulduğunu açıklayabilir misin?
2. Zihin haritası ile çalışma yaparken neler hissettiğini tarif edebilir misin?
3. Zihin haritasının okuduğunu anlama becerine etkisi nelerdir? Açıklar mısın?
4. Zihin haritasının özetleme becerine etkisi nelerdir, açıklar mısın?
5. Zihin haritası kullanırken yaşadığın zorluklar nelerdir?
6. Zihin haritasını Türkçe dersi dışında hangi derslerde veya konularda kullanmak istersin? Açıklayınız.

Ek 6. Ölçek Kullanım İzni

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaktayım. Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Erkam Sulak'ı tez öğrencisiyim. Yapacağım çalışmamda sizin tarafınızdan geliştirilen " Hikâye edici metinler için özet değerlendirme formu" ve "Bilgi verici metinler için özet değerlendirme formu" nu izniniz olursa kullanmak istiyorum. Uygulama yapabilmem için onayınız olur ve ölçeği benimle paylaşırsanız çok sevinirim. Teşekkür ederim.
Saygılarımla.
Sümeyye Aksoy.

PINAR BULUT <ptasdemir@gazi.edu.tr>

2 Nis 2019 15:07

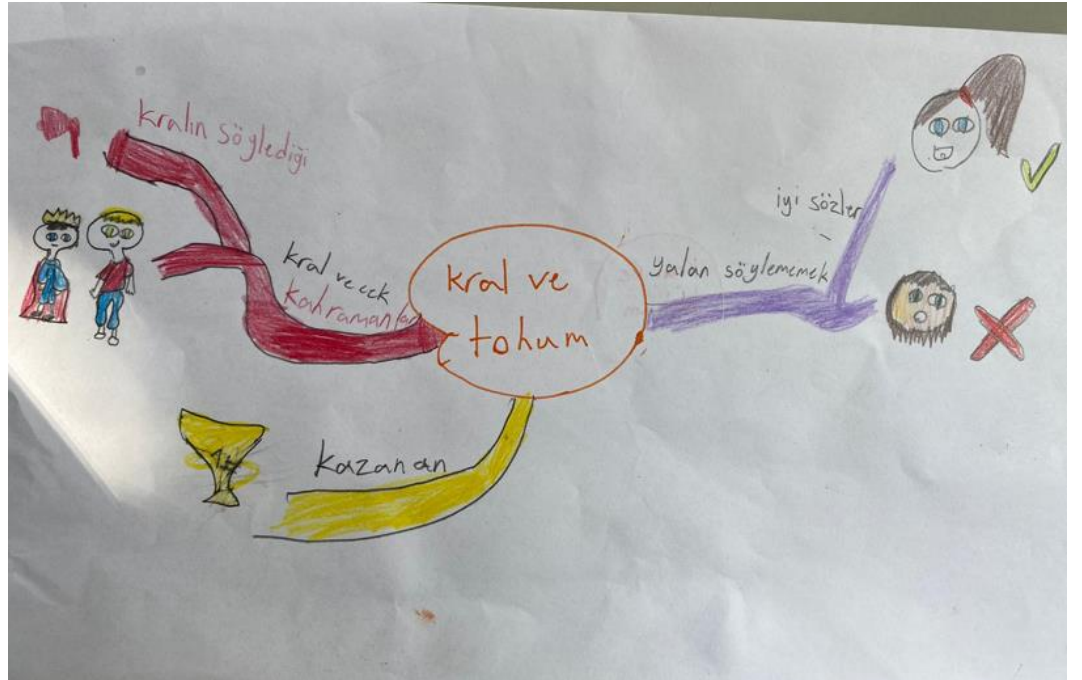
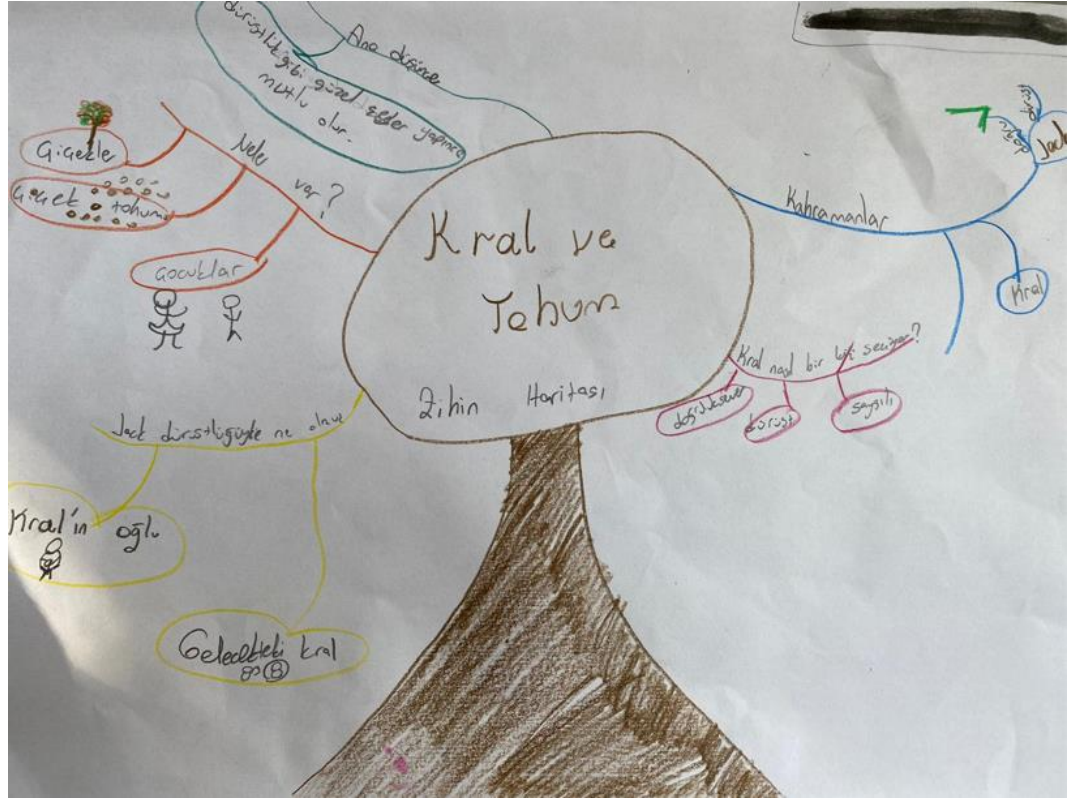
Alıcı: ben ▾

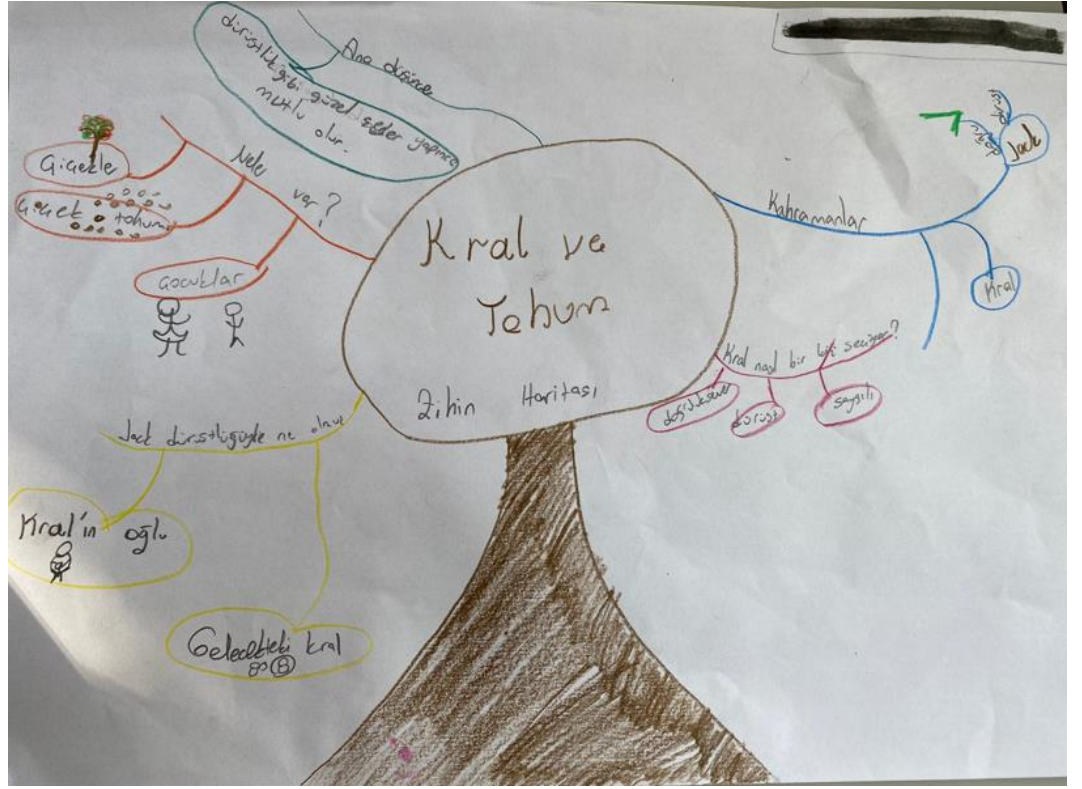
Sayın AKSOY,

Tez çalışmanızda değerlendirme formlarını kullanabilirsiniz. Formlar ve geliştirilme sürecine ait bilgilerin tamamı tezde yer almaktadır.

Çalışmalarınızda kolaylık ve başarı dilerim.

Pinar BULUT

Ek 8. ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı	Sümeyye Aksoy
ORCİD Numarası	0000-0002-6272-1255
Lisans Mezuniyet	
Üniversite	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölümü	Sınıf Öğretmenliği
Yüksek Lisans Mezuniyet	
Üniversite	Ordu Üniversitesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı	
Anabilim Dalı	Temel Eğitim Anabilim Dalı
Programı	Sınıf Eğitimi Tezli Yüksek Lisans
Doktora Mezuniyet	
Üniversite	
Enstitü	
Adı	
Anabilim Dalı	
Programı	
Akademik Çalışmaları	
	İlkokul Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabında Bulunan Metinlerin Yapı Unsurlarının İncelenmesi
	Sınıf Öğretmenlerinin Tartma Ve Sıvıları Ölçme Öğrenme Alanında Pedagojik Alan Bilgilerinin İncelenmesi
	Zihin Haritası Tekniğinin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama ve Özetleme Becerilerine Etkisi